

כה"י

שיחות
רבינו
ראש הישיבה
שליט"א

פרשת משפטים - שקלים תשפ"א

ליל ש"ק | קידושא רבא | סעודה שלישית

יומא דהילולא דרבינו חבית ישראל זי"ע

ב' אדר תשפ"א - לחיים אחרי שחרית

פרשת תרומה תש"פ

סעודה שלישית

פרשת תצוה - זכור תש"פ

סעודה שלישית

- טיוטה -

אדר תשפ"א





♦ גחלי אש ♦

לשמיעת שיעורים ושיחות

0772-277-277

בארה"ב: 716-229-4771

באירופה: 44-330-390-0476



לתרומות ולהנצחות ניתן לפנות למכון



כל הזכויות שמורות



מכון 'עברא דדשא'

להוצאת ד"ת מרכינו ראש הישיבה שליט"א

בן מרן רבינו הפני מנחם מגור זי"ע

טל: 03-739-5330 | פקס: 077-4703647

מייל: droshosry@droshosry.com



ניתן לפנות לקבלת הגליונות מדי שבוע

להצלחת

הרוצה בעילום שמו

להצלחה בתורה ויראה טהורה

ולחישור מכל דע

פרשת משפטים - שקלים ר"ח אדר תשפ"א ליל ש"ק

מאמר א'

הכתוב הוא. אי נמי יש לומר דמזליה דקונה גרם שמת, ואילו היה נשאר ברשותו דאדון שהכהו היה חי יום או יומים, והיינו טעמא דמכרו פטור [ועי' ריטב"א הישן ב"מ לו: גבי מלאך המות מה לי הכא מה לי התם].

וחנה יש לדון במכה את עבדו והפקירו תוך המעת לעת, האם נימא שנכלל בדברי חז"ל 'שתהא מכתו ומיתתו ברשותו' ויהא פטור, או דמכיון שיצא לחירות הוי כישראל גמור וחייב [ויש לדון אם נאמר שהאדון אכן פטור אם הפקירו, אם נימא שבכה"ג אין איסור עשה דמשחרר עבדו, שהרי בהפקירו נפטר ממיתה [ולא מיבעיא לדעת הר"ן (גיטין כ: מדה"ר) דהאיסור להפקיר עבדו מטעם לא תחנם, ורק כשאין צורך לאדון אסור, דכאן לכאורה הוי לצורכו. ויש להוסיף טפי, דעבד כיוב"ז שאין שווה כלום, יש לעיין אם שייך לא תחנם מצד עצם הפיכתו לבן חורין], והרי פקוח נפש דוחה כל התורה. וכעין נידון התוס' ועוד ראשונים והשפת אמת (שבת ד.) אם מותר לעבור על השבות לרדות פת מהתנור בשבת כדי לא לעבור על איסור התורה של אפיה, ופקוח נפש דוחה כל התורה]. [ועי' דבר אליהו לר"א קלצקין (סי' צ) אות ב) שדן בעצם הדרשה דחז"ל על מוכר, אם הוא הדין בהפקר או נתן מתנה].

בתיב (כא, כ-כא) 'וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם, אך אם יום או יומים יעמוד לא יקם כי כספו הוא', והנה חז"ל (מכילתא בפרשתן מס' נויקין פר' ז, תוספתא ב"ק פ"ט ה"ח) עמדו על הלשון ומת 'תחת ידו', פשיטא, שהרי איירי במכה עבדו, ודרשו שתהא מכתו ומיתתו ברשותו, אבל המכה את עבדו ומכרו לאחר, אפילו אם מת בתוך המעת לעת, הרי זה פטור [ויש לדון היכי משכח"ל מכירת עבד העומד למות, עי' גיטין מג. ותוס' (ד"ה מי איכא) ותוס' הרא"ש (ד"ה מי איכא) לחד תירוץ דלא חל מכירה על עבד שאינו שוה כלום, ועי' צפנת פענח בפרשתן].

והקשו האחרונים (עי' מרכבת המשנה זה יחמנו ועוד מכילתא שם), דלכאורה כלפי לייא, שהרי מכרו, וכבר לאו כספו הוא, ואמאי פטור. והגר"א אכן מגיה 'חייב', משום דלאו כספו הוא, דהיינו שאין לו את הפטור של יום או יומים. אבל הגירסא לפנינו הוא פטור [וכן בתוספתא, ושם לא הגיה הגר"א] [ועי' בכלי חמדה בקו"א אות יג שמפרש ד' חז"ל באופן מחודש]. והמגן אברהם (בזית רענן על הילקוט בפרשתן רמז שלד) מתרץ בב' אופנים, או דגזירת

דקרא קמ"ל רבינו מקאצק, אבל קי"ל דלא דרשינן טעמא דקרא לעשות נפק"מ להלכה (עי' המצוין בס' המפתח רזא דשבתי ב"מ קטו. באורך) [ויל"ע אם נחשב כאן כמפורש טעמא בקרא, ודו"ק]. ועל כן אף אם מת במוקדם ממכה חלשה יהא חייב, וכן פטור אם מת במאוחר ממכה חזקה [ואומדנא דבעינן בכל רוצח הוא רק אם יש במכה זו כד' להמית, ולא שייך לאמוד זמן המיתה, דיש מכה בינונית כנ"ל]. וא"כ מספק לא קטלינן ליה, דלמא חלה מכירתו, ובפרט דחזקת מרא קמא ג"כ מבררת שלא הופקר, אף דבלי מכירה היה חייב מיתה במת בתוך מעת לעת, מבלי לדון באיזה כח היתה המכה.

ובפנים יפות (בפרשתן כ, כא) ובהמקנה (כד: ד"ה והנה), ובצפנת פענח (עה"ת) כתבו לדון דכל מכה עבדו ומת, יש בכלל מיתה חבלת אבר, ויחשב כיוצא בשן ועין. והפני"פ כתב דהוי כהורג בן חורין, והצ"פ כתב דהוי כהכה עבדו ושחררו. ובצפנת פענח (סנהדרין טז.) דן דמצד מהותו הוי הפקר בעבד טריפה, ויש לדון ע"פ הנ"ל.

ובעיקר הדבר שאם מת תחת ידו נקם ינקם, דנו האחרונים (עי' מהרי"ל דיסקין ומשך חכמה ועוד) דלכאורה הוי התראת ספק, דהא שמא ימכרנו ויהא פטור, והתראת ספק לאו שמיא התראה*. והיה מקום לתרץ בהקדם עוד שאלה שדנו

והנה מובא מהרה"ק מקאצק זי"ע (עי' המקורות באהל תורה) הטעם שאם יום או יומים יעמוד פטור כי כספו הוא, ובמת תחת ידו אין את הפטור של כי כספו הוא, משום דכיון שהכהו במכה שיש בה כדי להמית מיד, הוי כהפקירו [וסברתו לכאורה תליא במחלוקת רש"י והרא"ש (ב"ק כו:)] אם זרק בעל הכלי את הכלי מראש הגג, אי הוי אבירה מדעת וכאילו הפקידוהו הבעלים בזריקתו, עי"ש, ושוב אינו כספו כי המפקיר עבדו יוצא לחירות (גיטין לח:), ולכן חייב מיתה על הריגת העבד. וס"ל דאינו ענין לנידון דידן במכה ואח"כ מכרו או הפקירו שפטור גם בתוך מעת לעת, דשאני הכא שהפקיר קודם או בבת אחת עם המכה, ובכה"ג ליכא פטורא דהכהו ואח"כ מכרו. ועי' לקמן המובא מפנים יפות, דמכה עבדו ומת, אם היה יוצא על ידי מכת המוות לחירות מדין שן ועין, היה נחשב כבן חורין ונהרג על רציחתו, ולא הוי כהכהו ואח"כ מכרו.

ולדבריו לכאורה היה מקום להקשות היכי משכחת ליה הכהו ואח"כ מכרו לאחר, הא ברגע שהכהו מכה שיש בה כדי מיתה הפקירו, ותו אינו יכול למכרו וכן הקשה הכלי חמדה (ק"א אות יג). אמנם התירוצ' הוא, דבוודאי משכחת מכה בינונית שאין ממנה מיתה בטוחה בתוך מעת לעת, ובכה"ג לא חשיב כמפקיר, רק טעמא

א. אמנם י"ל ע"פ מש"כ התוס' (גיטין לג. ד"ה ואפקעניהו) הא דלא הוי בנוזר ששותה יין התראת ספק שמא ישאל על נדרו, משום דמוקמינן על חזקה, וה"נ כאן כיון דכעת העבד שלו, מוקמינן אחזקתיה שלא ימכרנו. וכ"כ במהרי"ל דיסקין עה"ת. אך במשך חכמה כתב בקצרה ובסתומות דלא שייך כאן דברי תוס' גיטין. ומסתברא כוותו, ע"פ שיטתו באור שמח (פט"ז מהל' סנהדרין ה"ד) שדווקא

ואפקעינהו) לגבי חשש דביטול הגט דאז אפקעינהו רבנן לקידושין, דא"כ איך הורגים אשת איש שזינתה, משום דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין. וה"נ י"ל במכה עבדו דמייירי במכה אלימתא, דהוי רוב שימות תוך מעת לעת, ולכן הוי התראה [ולפי תירוץ זה אודא ליה מש"כ לעיל לתרץ דברי הרה"ק מקאצק, דמשכחת מכירה אחרי ההפקר, במכה מסופקת, אך להנ"ל ע"כ איירי במכה ודאית ע"פ רוב]. אבל על הא דמכרו פטור, עדיין קשה דהוי התראת ספק.

והנה הפנים יפות (כי תצא כא, יט) דן איך הורגים בן סורר ומורה, הרי אמרו חז"ל (סנהדרין פח:) שאף לאחר שהתרו בו, אם רצו אביו ואמו למחול לו אינו נהרג, וא"כ הוי התראת ספק, שמא ימחלו לו. ומתריך דקי"ל כר"י (מכות ו:) דס"ל עד שיהיו שני עדים מתרין בו, א"כ י"ל דאביו ואמו בעצמם מתרין בו. ודבריו צ"ת, חדא, שהרי אביו פסול לעדות, וכל שכן אמו (ועי' פרדס יוסף (החדש) פר' תצא אות לז). ועוד, גם אם האב והאם אין בדעתם למחול, ולעדים הוי התראת ודאי, אבל הבן סורר ומורה הרי חושב אולי אביו ימחל לו, והוי התראת ספק לנידון, דג"כ מיקרי התראת ספק. ועוד, דמסתבר דסגי במחילת אב או אם לבד, וא"כ לכל אחד מהם הוי ספק בדעת חבירו.

האחרונים (עי' ס' פניני הר צבי בפרשתן) דכל מכה עבדו הוי התראת ספק, שהרי אולי יעמוד יום או יומים ויהא פטור כי כספו הוא. ואפשר לתרץ לפי דברי הרמב"ם (פ"ה מהל' שבועות ה"ב) שאין לוקין על התראת ספק אלא אם כן היה לאו שבו מפורש בתורה, ויש שפירשו בדבריו שעבירה שאין אפשרות להתרות עליה אלא התראת ספק, ככה"ג התראת ספק הוי התראה, כי אין דנים אי אפשר משאפשר. וא"כ גם על השאלות אולי יחיה מעת לעת ואולי ימכור או יפקיר את העבד אחר ההכאה, אמרינן דעל לאו זה התראת ספק הוי התראה. אך הא בורכא, שהרי הלאו דמכה עבדו הוא משום 'לא תרצח', ולא זו איכא בגוונא דודאי, בכל ישראל שאינו עבדו, ושוב יקשה דבעבדו דהוי התראת ספק לא יתחייב.

ועל קושיא השניה אולי יחיה מעת לעת, י"ל דבגוונא דיש רוב הוי התראת ודאי, וכמ"ש הרשב"א (ב"ק מד: ד"ה אי נמי) שאם זרק אבן למקום שעומדים שם תשעה ישראלים ואחד כנעני, הוי התראת ודאי אף למ"ד התראת ספק לאו שמיה התראה, משום דאזלינן בתר רוב דאיתא קמן. וכן כתבו הראשונים אף ברובא דליתא קמן, על רוב גוססין למיתה, עי' רא"ש (נוזר מג. ד"ה ור"ל) דקי"ל רוב גוססין למיתה וקאמר דלא יחלל, וכ"כ רבינו תם (תוס' גיטין לג. ד"ה

בשאלה כתבו תוס' כן, שתלוי בדעתו והמתירין יודקקו ע"פ בקשתו, משא"כ בהפרה התלוי רק בבעל ובאב, לא שייך ת' תוס' והוי התראת ספק [דלא כשפ"א נוזר כא.]. וא"כ הוא הדין במכירה תלוי בקונה. אך למש"כ דהפקר ג"כ מהני לפוטרו, הרי תלוי בו לבד. ויל"א במחלוקת רבנן בתראי בביאור ת' תוס' גיטין, ועפ"ז לדון בנד"ד, ואכ"מ.

עוד מתרץ הפנים יפות, ויותר נראה דמיירי שהאב והאם אמרו שלא ימחלו, ומכיון ששמעו העדים מפי אב ואם שלא ימחלו, יכולין להתרות, ולא חיישינן שמא יחזור, עי"ש. וצ"ב שהרי באב הבא במחתרת על הבן, אמרינן דרחמי האב על הבן, וא"כ הרי ודאי דיש מקום לספק, אולי מלכתחלה רק גזים לאיים על הבן, וגם אולי סו"ס ישנה האב דעתו וימחול.

ורבי אייזיל חריף זצ"ל (עמק יהושע סי' יט ובדרשות דרוש א) מתרץ עוד ב' תירוצים על בן סורר ומורה, א. לפי דברי הרמב"ם הנ"ל שבלאו מפורש בתורה שאינו מתאפשר אלא בכה"ג הוי התראתו כהתראת ודאי. ב. דאע"ג שיש ביד האב למחול, ויודעים מראש שיתכן שהאב ימחל לו, מ"מ ההתראה הוי התראת ודאי, כי על החטא שעשה הוא חייב סקילה באופן ודאי, והמחילה היא רק תיקון וחנינה לעונש, דבעינן 'ותפשו בו אביו ואמו' וזה אינו יכול להיות דהא אביו מוחלו, אבל אינו מחילה בחטא עצמו שיהיה כאלו לא חטא מעולם [ודן שם בענין לאו הניתק לעשה, אי הוי התראת ספק, עי"ש].

עוד דבריו יש לתרץ כן על עיקר השאלה שכל מכה עבדו הוי התראת ספק, כי אולי יעמוד מעת לעת, כי במעשיו הוא חייב מדין רוצח, שרצח איש ישראל, אלא שיש דין מיוחד שהתורה פטרנו של כי כספו הוא. אבל חידוש לומר שזהו מצד מחילה וחנינה, ומסתברא יותר דעבירת הרציחה בעבדו, הוי רק באופן שמת תוך מעת לעת. אבל על השאלה דהוי התראת ספק משום שיכול למכרו, בזה י"ל דהוי חידוש התורה לפטרו בכה"ג, והוי התראת ודאי על עצם מעשה ההכאה שיש בו כדי להמית בתוך המעת לעת.

ובנידון הנ"ל דנו על מעביר זרעו למולך, דקי"ל (סנהדרין סד:) רק מעביר זרעו ולא מעביר כל זרעו, וא"כ במעביר בן אחד הוי התראת ספק, דאולי יעביר שאר הבנים ולא יהיה חייב (עי' ס' ואלה המצוות למהר"ם חאגיז פר' אחרי אות רח ל"ת קיז, ומנחת חינוך מצוה רח אות ט). וגם בזה י"ל דהוי פטור של התורה, כמו מחילה בבן סורר ומורה, אבל על עצם המעשה הוא חייב, ולכן הוי התראת ודאי.



מאמר ב'

בתיב (כא, א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ואמרו חז"ל (סנהדרין ז:) 'אשר תלמדם מיבעי ליה, אמר רבי ירמיה

ואיתימא רבי חייא בר אבא אלו כלי הדיינין, רב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה

- כי בהאי עלמא צריך שיהיה יראה, וע"י היראה לעולם לא יבוא הדין 'עליהם' כלל, ולכן כלי הדיינים יהיו רק בשימה לפני הדיין בשעת הדין, כדי שהבעל דין יראה מה שמונח לפניו וירא ויצייט למה שיוור לו הדיינים כדי שלא יצטרך לעונש. וזה היה כוונת רב הונא באמרו אפיקו לי וכו', כדי שיחרד וירא הבעל דין, ולא יבוא לעונש, וכדי להמתיק את הדיינים, כי כשיש דין למטה אין דין למעלה.

ומבאר שם בסידורו של שבת, שזה הענין מה דבעי התראה גם בדברים הידועים לכל, וגם אם התרו בו זמן מועט לפני עשיית העבירה, צריך להתרות בו שוב תיכף לעשיית העבירה, וגם תלמיד חכם צריך התראה [ע"ש בסדורו של שבת שמביא ד' הרמב"ם (פ"ב מהל' סנהדרין ה"ב)], כי ההתראה באה כדי לעורר כח היראה הטמון בעמקי נפש איש ישראל, ובשעת הנסיון שהיצר בא להשכיחו מיראת ה', צריך התראה כדי לשפוך על היצר קיתון של צוננין, ולהזכיר לפניו שיחרד וירתת מאימת הדין ולא יעבור על רצונו ית"ש, ולא יבוא לידי עונש ודין.

ובזה מפרש מה דכתיב (בשלח טו, כו) 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשיך עליך כי אני ה' רופאך', דקאי על המחלה הנקראת 'קשיות לב', שהקב"ה חיצוק לבבם אף בעת שהביא עליהם המכות, שאעפ"כ יאמרו קשה יראתם ולא ירצו לשוב אליו, ומחלה זו לא אשים עליך - על בני ישראל, כי איש ישראל בראותו עונש הדין, יתעורר לשוב אל ה', ולא יבוא הדין עליו לעולם, ואדרבה 'אני ה' רופאך'

ושופרא וסנדלא', ובספר סידורו של שבת (שורש ו ענף א) [היתה תקופה שכ"ק אאז"ל היה לומד בו בליל ש"ק לפני קידוש] מקשה דלכאורה אין כאן מקומו להשמיענו זאת, דהכא איירי אחרי מתן תורה, והציווי הוא על משה שילמד את בני ישראל משפטי הדיינים, והיה להתורה להשמיענו זאת בפרשת שופטים אצל ועמדו האנשים אשר להם הריב לפני ה', או במקום אחר השייך לזה, ואיך שייך לכאן. ועוד, למה תצוה תורתנו הקדושה שכל נתיבותיה שלום שהדיין יוציא כלי הדיינים שיהיו מוכנים ומזומנים לעונש, מהראוי לומר דיה לצרה בשעתה ואם יצטרכו לענוש יוציאו אותם, ולא יזהו כוונה הוצרך להיות מונח לפנייהם דוקא, ורב הונא עוד היה מבקש שיביאו לפניו את כלי הדיינים.

ומבאר שהמשפט והדין בבית דין של מטה הוא השתלשלות מהיראה והדין בבית של מעלה, וכל ענין המשפט הוא שיהיה תמיד לפני עיני בני ישראל שיש בחינת הדין בעולם, ועל ידי זה ייראו מלעשות רע ולא יבוא עליהם הדין לעולם. וזה מה דכתיב 'ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם', ולא 'עליהם', כי כל ענין המשפטים הוא רק שתשים לפנייהם שיש בחינת המשפט בעולם כדי שיראו מלפניו, ויהיה המשפט תמיד לפנייהם ולא עליהם כלל וכלל, וזה מה שאמרו חז"ל לפנייהם ולא לפני עובדי כוכבים, כי כשהקב"ה עושה פורענות בגוים ומתנקם ברשעים שמו מתגדל ומתקדש (ע"י רש"י בשלח יד, ד), אבל אצל בני ישראל אין המשפט אפילו להתגדל שמו ית"ש על ידו, רק שיהיו יראים מלפניו

בארון ספרים, אבל בימים אלו יכולים לעורר את האהבה בלב לרבונו של עולם, ועי"ז לזכות לאני ה' רופאך.

יעזור השי"ת שעל ידי שנתעורר לאהבת ה' יסתלקו כל הדינים, ותהיה רפואה שלימה לכל בני ישראל, רפואה בגוף רפואה בנפש ורפואה בממון, ונזכה לכל ההשפעות הטובות.

כל הדינים המונחים לפניך המה רחמים גמורים, כדי לעורר את מדת היראה שבלב.

ואיתא בספרים אני ד' רופאך ראשי תיבות אדר, והרי בחודש אדר בנס דפורים 'הדור קבלוה מאהבה' (שבת פח.), כי אכן בעומק הלב יש את היראה שלא לעבור על דבר ה' מפני מדת הדין, וה'ראשית חכמה' עם כל העונשים מונח



מאמר ג'

וי"ל באופן אחר, בהקדם מה שיש להבין אמאי באמת מתקנים כל צרכי ציבור בחודש אדר כדאיתא שם בראש מס' שקלים, ובתפארת ישראל כתב משום דלקראת סיום השנה [לפי התורה שניסן הוא החודש הראשון], רוצים לתקן כל מה דבעי תיקון. אבל י"ל דאדרבה, צורך ציבור האמיתי והעיקרי הוא השקלים לקרבנות, וכמ"ש חז"ל (תנחומא פינחס יא) אמר לו הקב"ה למשה עד שאתה מצוני עליהם ואתה אומר (פינחס כז, טז) יפקוד וגו', צ"ה אותן עלי שיהו זהירין בכבודי, מה כתיב למטה (שם כח, ב) צו את בני ישראל את קרבני לחמי. ויש להבין מהי התשובה על בקשת מרע"ה יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה, וגם יש להבין אמרם ז"ל 'צוה אותן עלי', הרי הבורא ית"ש אינו צריך כלל את הקרבנות.

אלא פירוש הדברים דאם בני ישראל יקריבו את הקרבנות מתוך הבנה

שנינו במשנה ראש מסכת שקלים 'באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים', ואיתא בגמרא (מגילה כט.): 'בשלמא על הכלאים דזמן זריעה היא, אלא על השקלים מנלן, אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה דאמר קרא (פינחס כח, יד) 'זאת עולת חודש בחדשו' אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה, קדמינן וקרינן באחד באדר, כי היכי דליתו שקלים למקדש'. והשפת אמת (שם) כתב דאע"ג דכל צרכי הציבור מתקנין באדר כדתנן התם במשנה בשקלים, א"כ מאי פריך על צרכי ציבור דקרבנות, מ"מ שפיר פריך הגמרא מנלן, דהיינו מנ"ל דצריכין בכל שנה שקלים חדשים, גם כאשר יש עדיין במותר הלשכה משקלי שנה שעברה על כל השנה, ועל זה מייתי דגזירת הכתוב הוא שצריך תרומה חדשה בכל שנה, ואם צריכים אזי מכריזין עליה באדר כמו כל שאר צרכי ציבור.

ויש להתבונן, שאם החסרון אינו מחמת השם 'עבד' לבשר ודם [נבקרא כתיב (בהר כה, נה) 'כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם', ואמרו חז"ל (ב"מ י.) עבדי הם ולא עבדים לעבדים, ומכאן זה הלכה פסוקה שפועל יכול לחזור בו אפילו באמצע היום, כי אם לא יוכל לחזור אפילו באמצע היום הרי זה פגם ב'עבדי הם', בעבודתו לקוב"ה], אלא על מה שהסכים שעבודת בשר ודם תפריעו ממלכות שמים, מי יימר שהעבודות אכן תפריע לו למלכות שמים, והרי מכר עצמו מחמת דחקו, ועניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירובין מא:), והוא נמכר לישראל כשר, שאסור לו להעבירו בפרך, ויש לו פנאי לקיום מצוות, ואדרבה הרי תהיה לו פרנסה מסודרת לו לאשתו ולבניו, ויוכל לעבוד את ה' בלי טרדות. ומהו ההכרח שעל ידי העבודות פורק עול מלכות שמים.

אלא הביאור בדבה"ק הוא, שעצם ההרגשה שהוא מסודר כי יש לו אדון שדואג לכל צרכיו זה עצמו סתירה לשעבודו לאדון הכל, כי איש ישראל צריך לקום בבוקר עם הרגשה פנימית של מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמותי, נשמה שנתת בי טהורה היא, וראשית לכל הוא זוכר שיש רבונו של עולם, והוא נברא כדי לעבוד אותו ית"ש - צוה את בני עלי, ורק אחרי כן - מכיון שצריך להביא טרף לבני ביתו, הרי הוא יוצא לעשות למחייתו, ואפילו אם הוא שכיר אצל אדם אחר עם משכורת קבועה, מ"מ עדיין ההרגשה שלו הוא מודה אני לפניך מלך חי וקיים, ההרגשה של 'עבדי הם'. לא כן הוא העבד, אף שיהיה לו זמן לקיום מצוות, וצרכיו הגשמיים יהיו

והרגשה של 'צוה את בני עלי' - שיהיו מחוברים אל הבורא ית"ש, ממילא מזה יושפע עליהם כל צרכיהם, והכל יבוא על מקומו בשלום. ולכן הקרבנות שעליהם אמר הקב"ה 'צוה בני עלי' הם הצורך ציבור האמיתי והראשוני, ומכיון שהזמן להשמיע על צרכי ציבור הרוחניים - של הקרבנות הוא בחודש אדר לפני ניסן, מזה הסמיכו חז"ל לתקן כל צרכי ציבור בחודש ניסן, גם צרכי ציבור הגשמיים. ויש להשריש זאת היטב - עיקר צרכי הציבור הוא קרבן התמיד, וכמעשה באחד שבא אצל הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע, ותינה לפניו צערו שקרהו אסון והשוורים שלו מתו, אמר לו הרה"ק מאפטא זי"ע אסון?! הן אמת שצרותיך עברו למעלה ראש, אך האסון האמיתי הוא שלא הקריבו היום קרבן תמיד, מזה צריך להיות הכאב והצער לאיש ישראל. אמנם בני ישראל צריכים ישועות בכל הענינים, ופרנסה בהרחבה, אבל ראשית לכל צריכים לצוות את בני ישראל על הקב"ה - על הצרכי רבים הרוחניים.

והנה בשפת אמת (משפטים תרל"ה ד"ה טעם) מבאר טעם חז"ל (רש"י כא, ו.) קדושין כב:)) שנרצע אחר שש משום אוזן ששמעה עבדי הם וכו', למה לא נרצע בשעת המכירה שהרי אז עבר על 'עבדי הם', אלא כי בשעת המכירה סבור היה שיוכל לקבל העבודות, שלא ינתק על ידה מעבודות של הקב"ה, אבל אחר שידע טעם עבודת בשר ודם, שעל ידי זה פורק עול מלכות שמים, לא היה לו לומר אהבתי וכו' ולרצות להמשיך להיות עבד, ועל זה נרצע, עיי"ש.

ידי שמקיימים 'צוה בני עלי' ומשמיעין על השקלים, שמכנים צרכי הנפש - צרכי הקרבנות המקרבים להקב"ה, ממילא זוכים לישועות בכל שאר הדברים מתוך הרחבה, וכמ"ש חז"ל (ביצה טו:) הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר. ואף אם לא יזכה האדם לרחבות, מ"מ קרבת ה' לי טוב, וההרגשה של עבד ה' עולה על כולנה.

יעזור השי"ת שנוכה לאור פניך עלינו אדון נשא, ונוכל לעבוד אותו ית"ש בבית ה' כראוי.

מסודרים בכל שנות עבודתו, ולא יהא לבו טרוד בהם, אבל חסר לו בתחושה של 'עבדי הם' לרבונו של עולם.

והזמן לכך הוא בחודש אדר, וכמ"ש חז"ל עשו לי קיטון אחד ואדור ביניכם, ואיתא מהחידושי הרי"מ זי"ע (ע"י שפ"א תרומה תרל"א ולקוטים לר"ח אדר ד"ה ר"ח אדר) שמרמז על חודש אדר. כי על ידי שבחודש אדר עושים קיטון אחד להקב"ה זוכים לאדור ביניכם, שכן אין צורך להקב"ה בקיטון אחד, אלא שיזכרו ממנו ית"ש, ועל



תרגום יונתן שם וע"י קדושין לג: ותנחומא כי תשא כז, וע"י סנהדרין קי, אבל לא היה בזה ממש, וזהו 'לא תצא תצא העבדים', שיציאת משה רבינו לא היתה כצאת העבדים שמצוי אצלם גזל וזימה, ועל זה נאמר 'כצאת השמש בגבורתו', כדברי חז"ל (גיטין לו: ועוד) 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושומחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'.

'עושין מאהבה' הוא מדרגה גבוהה וגדולה, אבל כשאדם עושה דבר שמצד הנגיעות האישיות לא היה צריך לעשות, ומתגבר על כל הנגיעות מסביב, הרי הוא בבחינת 'עושין מאהבה', ושמחים ביסורים - בכל קושי ובכל פגיעה, עליהן הכתוב אומר 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'.

כתוב (כא, ז) 'לא תצא תצא העבדים, ובבעל הטורים 'כצאת, ג' במסורה, הכא, ואידך 'כצאת משה אל האהל' (תשא לג, ח) 'כצאת השמש בגבורתו' (שופטים ה, לא), עי"ש. וי"ל דהנה מצינו סתירה בדברי חז"ל אם יש ממש כשחושדים לאדם או לא, דבמקום אחד אמרו (מ"ק יח:) אין אדם נחשד בדבר אלא אם כן עשאו וכו', ומאידך איתא (שבת קיח: מ"ק שם) 'יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו', ומשני התם בגמרא (מ"ק שם) דלא אמרן שאין אדם נחשד אא"כ יש בו ממש אלא היכא דלית ליה אויבים, אבל אית ליה אויבים, אויבים הוא דאפקוה לקלא דלא פסק נוע"י ב"ק צב: וגיטין פט.]. ולפ"ז יל"פ המסורה, 'כצאת משה' היינו מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'כצאת משה וגו' והביטו אחרי משה', יש דורשים לגנאי שחשדוהו למרע"ה וכו' (ע"י

קידושא רבא ושלישי למילה

שהגם שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, מ"מ השה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה, דאמר קרא 'אשר תשים לפניהם', ופירש רש"י (שם) משום דכתיב לפניהם סתמא וכולן בכלל, כי אמנם בצורת האמירה יש שינוי - כה תאמר לבית יעקב באמירה רכה, ותגיד לבני ישראל בלשון קשה, אבל גוף הדברים נמסרו בשה לכולם - תשים לפניהם.

ובגמרא שם ילפינן מג' פסוקים להשוות אשה לאיש, חד לעונשין ולקרבנות, חד לדינים, וחד למיתה, וכולהו צריכי, דאי אשמעינן דינין הוי אמינא דכי היכי דתיהוי לה חיותא, ופירש רש"י 'דאי לא הואי בכלל דינין הוי פרשי תגרי מינה'. אמנם יל"פ, כי החיות האמיתית אינה מן המסחר שאדם עושה, אלא החיות הוא מהתורה, הדיני ממונות של התורה הם הנותנים את החיים ואת השפע של פרנסה. ונקבה צריכה לזה ביותר, כי הזכר בא וככרו בידו (נדה לא:), אבל נקבה החיות והשפע שלה הוא ממה שהשוותה לאיש לדיני התורה.

ואמרינן התם דאי אשמעינן עונשין וקרבנות, התם הוא דחס רחמנא עלה כי היכי דתהוי לה כפרה,

איתא במשנה (שבת פו. קלד:) 'מניין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (וישלה לה, כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים', הרי יש שייכות של שלישי למילה לשבת קודש. בברית מילה אמרו חז"ל (כתובות ח.) שאין אומרים שהשמחה במעונו משום צערא דינוקא, והגם שמצות מילה ניתנה לכתחילה שיהיה באופן של צער, וכמו שכתבו הפוסקים (עי' אמרי יושר ח"ב סי' קמ, ארץ צבי ח"א סי' נו) שלא למול בהרדמה באופן שלא יהיה צער לינוקא, וכל החשיבות של הברית מילה הוא דייקא משום הצער, שכל ענינה היא מסירות נפש על יהדות, ווייל אידישקייט קאסט, אבל בכל זאת יש חסרון בשמחה, ומשום צערא דינוקא אין אומרים שהשמחה במעונו. אבל בשבת קודש דכולהו ערקין ואתעברו מנה (זוה"ק בפרשתן קלה:), 'וביום שמחתכם' (בהעלתך י, י) - 'אלו השבתות' (ספרי שם), ולמעלה השמחה בשלימות, אז גם בהיותם כואבים השמחה של הברית מילה בשלימות, א רעכטיגע אידישע שמחה.



כתיב (כא, א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ואיתא בגמרא (ב"ק טו.)

אבל מצות דשב ואל תעשה ודאי חייב' (וע"ע לשון התוס' ר"ה לג. מגילה כד. ב"ק פז.). וכן י"ל לגבי חיוב הנשים לעונשין ולכפרה, וכי יעלה על הדעת שלא תהא חייבת. וזה כל הנלמד מפרשתן, איך אדם צריך להתנהג, כי איזה פנים היה לנו בלא משפטי התורה.



יש הנוהגים בשבת בה מוציאים שלשה ספרי תורה, להכין ג' מיני פשטיות - קוגלעך, ואין זה דבר של מה בכך, כי יש סדר וענין בכל המאכלי שבת, ועל פי פשוטו י"ל שהרי אם אין תורה אין קמח, וכפי ריבוי התורה כך יש ריבוי שפע. ואיתא שהקוגל הוא זכר למן, שגם היה עגול (ועי' רמ"א סוף סי' רמב), וצדיקים זי"ע אמרו ש'והוא כזרע גד לבן' (בשלח טז, לא) ר"ת כוג"ל - קוגל, ומן הוא הפרנסה ללומדי תורה - צנצנת המן למשמרת (עי' רש"י בשלח טז, לב).

יעזור השי"ת לכל קהלא קדישא הדין, שנתברכו בקיבוץ גדול של תלמידי חכמים מופלגי תורה, שיושפע עליכם שפע גדול ורב, לכלל ולפרט.

והקשו בתוס' דאם לא הוקשו לענין עונשין כלל, כל שכן דהוה חס עלה טפי, שלא היה בה עונש ולא היתה צריכה כפרה כלל. וי"ל לפי המסופר על הגאון רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שבילדותו שבר כוס בבית, ואמו גערה בו, ולאחר תקופה נכנסה תרנגולת הביתה ושברה כוס, ובניחותא אספה אמו את שברי הזכוכיות, והוציאה את התרנגולת מהבית, וחשב לעצמו הרי טוב היה לי אילו נולדתי תרנגול. אך כשגדל, ראה שהתרנגול סופו לשחיטה, הבין שעדיף להיות אדם, ולהיענש על המעשים. וכמו כן, עדיפא להו לנשים להיות חייבות בעונשין ושיצטרכו כפרה.

והנה נחלקו קמאי ובתראי אם סומא פטור רק ממצוות עשה או גם מלא תעשה, ובספר המכריע (ערך עח) כתב שאינו מצווה בבל תוסיף, עי"ש, ובגליון שם [מא' הקדמונים, לא נודע שמון] כתב 'פליאה נשגבה לא אוכל לה, דהיכי תיסק אדעתין דמאן דאמר סומא פטור מכל המצוות שיהא פטור אפילו מכל לאוין שבתורה כקטן, ולא יענש בע"ז וג"ע וש"ד וחילול שבת ושאר כל העבירות, מפני היותו סומא והוא איש ישראל בן דעת, אין הדעת סובלת דבר זה ולא עלה על לבו דההוא מ"ד כלל מעולם זולתי לפוטרו מכל מצוות עשה,



סעודה שלישית

מאמר א'

[שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים
לכך צריך שתקדים לו יראת שמים' (יומא שם ד"ה
ותרעא)] - והוא הבית, כדכתיב (ישעיה סו,
א-ב) 'אי זה בית אשר תבנו כו' עני ונכה
רוח וחרד על דברי' [שאומרים בהפטרות שבת
ראש חודש, ויש שנהגו בשבת ר"ח ושקלים להוסיף
על הפטרה דשקלים את הפסוק הראשון של הפטרה
שבת ר"ח], וצריכין לערב עם התורה יראת
שמים, ואז הקב"ה שורה בדברי תורה אלו,
ובגמרא (שבת לא.) אמונת עתיך כו' כל
הש"ס, אי איכא יראת ה' אין כו', שהיא
הדירה שכל התורה ניתנה בשביל זה,
ובודאי זוכין ליראה זו על ידי התורה,
דכתיב אחר כך יראת ה' היא אוצרו אחר
היגיעה בתורה'.

והנה יש לשים לב ללשון חז"ל שאמרו
דלית ליה 'דרתא' ותרעא ל'דרתא'
עבד, יש שטועים שדרתא הכוונה לבית,
אבל המהרש"ל בחכמת שלמה (שבת שם)
מפרש שהכוונה שער לחצר, כי בית הוא
'דירתא' כמ"ש בבא בתרא (יט.), אבל
'דרתא' הוא חצר, וכמו שאונקלוס מתרגם
'חצר' - 'דרתא'. ויש בזה עומק נפלא, כי
אם מפרשים שדרתא היינו בית, הכוונה
שהשטח אמנם שלו, אך חבל שבונה את

בשפת אמת לקוטים לר"ח אדר יש קטע
שנכתב בראשו 'לר"ח אדר וסיום
הש"ס', והנה בנוהג שבעולם לדבר על
מעלת סיום הש"ס, ועל מאמרם ז"ל בסוף
הש"ס כל השונה הלכות, אך השפת אמת
זי"ע בהיותו קאצקער חסיד, הלך בדרכי
הרה"ק מקאצק זי"ע, וכידוע מה שאמר
לאחד שהתפאר לפניו שלמד את כל
הש"ס, אבער וואס האט דער ש"ס דיר
געלערנט - מה הש"ס לימד אותך?! האם
אחרי לימוד כל הש"ס אנחנו יותר דבקים
ברבנו של עולם, יותר שייכים ומחוברים
להבורא ית"ש. ואכן השפת אמת בדיבוריו
שם תובע ודורש הדבקות בהקב"ה, וז"ל
'במדרש (שמו"ר לג, א) ויקחו לי תרומה,
המוכר נמכר עמו, עיין שם המשל,
שהתורה היא בתו של הקב"ה, ואומר
לפרוש ממנה איני יכול, אלא בכל מקום
שאתה הולך קיטון אחד עשה לי ואדור
ביניכם [ובלקוטים שם ד"ה ר"ח אדר מביא
מהחידושי הרי"מ זי"ע שחודש אדר נקרא על שם
'ואדור' ביניכם], כי תכלית התורה הוא זה -
לזכות לדביקות בו יתברך, וזה מה שאמרו
חז"ל (שבת לא: יומא עב:) וי מאן דלית ליה
דרתא ותרעא ל'דרתא' עבד, פירש רש"י
שכל התורה הכנה לבוא ליראת ה'

פעהלט דיר, און וויפיהל האסט נאך גארנישט געטוהן, לא רק ללמוד את התורה, אלא ללמוד מן התורה.

ובן מבואר בהמשך דברי הגמרא (יומא שם) 'אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניכו לא תירתון תרתי גיהנם', ומפרש רש"י 'תרתי גיהנם, להיות יגעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה, ותירשו גיהנם במותכם, ובחייכם לא נהניתם בעולמכם'. וצ"ב וכי מה שאינם נהנים מהעולם הזה גרוע כ"כ כגיהנם - והרי דברי חז"ל אינם מליצות, ואדרבה הרי פחות שקועים בגשמיות [ויוחשב ליזכות, שמיעטו לשקוע בבוץ של עוה"ז], וגם אם נימא שנחשב לעונש, אטו נשווה גיהנם בעולם האמת לקושי העובר בעולם חולף, והלא אין כלל דמיון בין כל יסורי איוב שבעים שנה לצער קטן שבגיהנם, והול"ל גיהנם ועוד צער בהאי עלמא, או שמאבדים שתי עולמות. ועוד יש להבין, דאכן לימוד התורה הראוי והנכון הוא עם יראת שמים, אבל הרי לימוד התורה הוא טוב וערב, והאם אפשר לקרוא גיהנם למי שמפסיד תענוגי עולם הזה עבור לימוד התורה ללא יראת שמים, וכי איזה השוואה היא זו [ועי"ש במהרש"א שפירש באופן אחר].

אלא התשובה היא, גיהנם אחד הוא על שלא השיג יראת שמים, ועוד גיהנם הוא כי לימוד תורה בלא יראת שמים אין לו קיום, ומשכח לימודו, תורה בלי יראת ה' אין לה ערך ואין לה אחיזה. וכעין שמובא בשם הגר"א על לשון התנא (אבות פ"ג ג"א) 'לפני מי אתה עתיד ליתן דין

השער והחצר מבלי לבנות בית. אבל לפי פירוש הנ"ל, הכוונה הוא שחבל על מאן דלית דרתא - שאין לו חצר, דהיינו השטח אינו בכלל שלו, והוא בונה שער לחצר, הרי יבוא בעל הקרקע ויעקור את השער, ולא עביד מידי בבנייתו, כי לא יהיה לזה קיום. ומדוקדק היטב בלשון חז"ל שאמרו 'עביד' ולא 'עבד', כי לא הרי זה כהרי זה, דבפרשת יתרו על הפסוק (יח, ח) 'ויספר משה לחותנו את כל אשר עָשָׂה ה' לפרעה ולמצרים' תרגם אונקלוס 'כל די עבד', ועל הפסוק (יח, יז) 'לא טוב הדבר אשר אתה עָשָׂה' תרגם אונקלוס 'דאת עבד', ולכאורה הבונה שער לפני בנין הבית, אין החסרון בבניית השער, שהרי הדרך הוא לגדור את מקום הבניה לפני הבניה, אלא אחרי שאין ממשיך בעשיית הבית, יש למפרע טענה עליו שחבל שעשה את השער, והול"ל חבל על דעבד, ואמאי קאמר חבל על דעבד בלשון הווה, אלא מוכח כנ"ל דהמכוון למי שבונה שער לחצר, כששטח החצר אינו שלו, לשם מה הנו בונה כשלא יהיה לזה קיום.

ובן הוא בנמשל, לימוד התורה ללא הקדמת יראת שמים, אין לו קיום, ולא רק שחסר תכלית הרצויה, ואמנם אי אפשר לזכות ליראה אלא על ידי התורה וכמ"ש השפת אמת, אבל לימוד התורה צריך להיות על מנת להגיע ליראה ודבקות, וככל שהאדם לומד הרי הוא יודע עד כמה עליו להתחזק להוסיף ביראה ולהתקרב לעוד דבקות ברבוננו של עולם, כי אורייתא קא מודעת ליה חוביה - וויפיהל דו ביסט שולדיג, וויפיהל עס

ושייך לתורה, והוא בן תורה. מ'מוז לערנען, און מ'דארף לערנען וויא ס'דארף צו זיין, מיט א קשר און מיט א שייכות צום אייבערשטען.

והזמן לזה הוא ביותר בחודש אדר, לימוד התורה עם דביקות - עשו לי קיטון אחד ואדור ביניכם, ויש לזכור מאמרם ז"ל (תדא"ר פרק יח) 'כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו', 'שונה כנגדו' אין הכוונה שיבוא האדם ליהרא מזה, אלא 'שונה כנגדו' הוא אחריות המוטלת על האדם, שיזכור זאת היטב, ויתעורר מזה ללימוד התורה עם יראה ודבקות בה'.

קראנו כעת במנחה פרשת תרומה, שמניחים את ארון העדות בקודש הקדשים, והרי לא נכנסים לקודש הקדשים רק פעם אחת בשנה, וגם אז רק הכהן גדול נכנס לפני ולפנים, וכי מה יש מתורה הסגורה לפני ולפנים. אלא מכאן שבראש ובראשונה לימוד התורה איז אינערליך - בפנימיות הנפש, לימוד שמביא שייכות ודבקות בהקב"ה, זהו מהות התורה ולמטרה זו ניתנה התורה, ואם לומדים בלי השייכות והחיבור הפנימי לנותן התורה, הרי אין לכך קיום ומוטב שלא העלית.

הנביא ירמיה אומר (ב, ח) 'הכהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני', והמלבי"ם שם עמד על הלשון 'תופשי התורה', שהרי התפישה היא האחיזה בכך, והתורה היא בשכל ובפה,

וחשבון, דין על העבירה שעשה, וחשבון על המצוות שהיה יכול לעשות. וכשיש ביד האדם ללמוד תורה מתוך יראת שמים באופן שיהיה לה קיום, ולהשיג דבקות, ומפסיד זאת, הרי זה עונש כגיהנם.

ואין הכוונה, שאם תורה ללא הקדמת יראה אין לה קיום, הרי עדיף לא ללמוד כלל, הס מלהזכיר, כי אם האדם בונה שער לחצר, ועוסק בבניה, סופו של דבר שיבוא לידי קניית החצר ובנין הבית, וכן הוא בלימוד התורה, שאם עכ"פ לומד תורה, ורוצה להשיג דבר מה, יש תקוה שיתקן את עצמו ויבוא על ידי התורה ליראה ודבקות. ולא אמרו דמאן דלית דרתא ועביד תרעא לדרתא שעליו לעקור את התרעא, אלא חבל וכו', כי העצה הוא, אדרבה תקנה את השטח של החצר ותבנה את החצר ואת הבית, שיהא קיום לשער, כך הוא בלימוד התורה, אם לא תלמד בכלל תירש תלתא גיהנם, אלא בודאי יש ללמוד, אבל אם כבר לומדים, צריך ללמוד כראוי, מאך דאס גוט און מאך דאס גאנץ.

ואין הדברים אמורים לתלמידי חכמים יושבי אהל בלבד, כי העיקר הוא הדבקות והקשר של חיות האדם לתורה, כי יתכן שבן תורה - בחור או אברך שיושב ולומד כל היום, לא יהיה שייך לתורה, כי העיקר הוא שהראש צריך להיות דבוק ושייך לתורה, ומאידך יכול להיות מי שעוסק כל היום למחייתו, אבל אם היניקה והחיות שלו הוא מהקביעות עתים לתורה לשעתיים או שלש שעות, הרי הוא דבוק

שם) על הפסוק (ש"ב כג, ה) 'ערוכה בכל ושמורה' - 'אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת', שצריך להוציא התורה בשפתיים, ולכאורה מהי 'ערוכה בכל', אלא שאור התורה צריך להיכנס ולהאיר בכל אבר ואבר, אין יעדער חלק פון דער מענטש, ס'דארף ארום נעמען דער מענטש, שהתורה לא תהא נבדלת מהאדם, ושלא תשאר בראש בלבד, אלא גם היד והרגל וכל האברים יושפעו ויאירו מאור התורה, ס'זאל באלייכטען דער גאנצע מענטש מיט אלע איברים, וזהו 'תופשי התורה' למעליותא, שמלימוד התורה כראוי משתלשל מלעילא רפואה וכל ההשפעות הטובות ונהפסוק בירימה מתאר מעלתם, ובכל זה חטאין.

ובפרט בשבת קודש, יש הכח שהתורה תאיר תוך הבהמיות שבאדם,

וכדאיאת בבית ישראל (שקלים משפטים תשכ"א סוף מאמר א) על הפסוק בפרשתן (כג, יב) 'למען ינוח שורך וחמורך', וכי עבור זאת ניתנה השבת לבני ישראל - למנוחת השור והחמור, אלא דקאי על הנפש הבהמיות, שבכל ששת המעשה איז א מענטש פארקאפעט און עס אינטרעסירט איהם דער גוף, אבל בשבת קודש יש הכח להניח כל זה, ושיהיה נייחא לנשמה מחשכת הגוף, להאיר גם את הגוף הגשמי (עי' שפ"א תרמ"א תרנ"ג ותרנ"ז וחי' שרה תרס"א). ובשבת ראש חודש, גוטע זמן, הזמן מסוגל לזה ביותר, כאשר שמענו רבות מהרבי הבית ישראל זי"ע 'ביום השבת יפתח וביום החודש יפתח', והנה באותה שעה שיצאו הדברים מפה קדשו הרגשנו שהלב נפתח - מ'האט

ולא ניתן לתופסה עם כף היד נואולי לומדים עם תנועות הידים כמ"ש התורת חיים (סנהדרין סח.), אבל לא תופסים אותה ביד, ומפרש שבא על בעלי התורה בדרך גנאי, כמו תופש חרב, תופש קשת, תופש מגל, תופש כנור ועוגב, ר"ל שהתורה להם כאומנות וכקרדום לחפור בה, לקנטר ולהתכבד, שהופכים את התורה שכולה רוחנית למטרה גשמית. וקשה, שהרי הראשונים בכמה מקומות כתבו לשון 'תופשי התורה' למעליותא, כדברי הנימוקי יוסף הידועים (כ"ב נג. מדה"ר) 'מנהג זה בצרפת כל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו', וכן ברבינו חננאל שכל דבריו דברי קבלה כתב (פסחים סח:) 'העולם אינו מתקיים אלא בזכות תופשי התורה', ועוד. ודוחק לחלק שלשון מקרא לחוד ולשון חכמים לחוד.

אלא המכון הוא, שהלומד תורה כראוי נקרא 'תופש התורה', כי התורה אכן צריכה להיות תפוסה בכל אברי האדם, ומה שאמרו חז"ל (עירובין נד.) 'חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא', שרשו ברוחניות, כי בשעה שהאדם לומד תורה הרי זה מקיף את כל אבריו וכל גופו, התורה לא צריכה להישאר במח בלבד, אלא צריכה להשפיע על כל החומריות, וכדברי השפת אמת על המשנה באבות (פ"ב מ"ב) 'כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה', דהיינו שאינו מכניס אור התורה בעניני מעשיו והטבע, כי התורה צריכה להשפיע על הגשמיות ועל הרמ"ח והשס"ה, ואז יש לה קיום. וזה המכון במה שאמרו בגמרא (עירובין

יעוֹזֵר השי"ת שנוכה בימים אלו לקבל את התורה מאהבה להבורא ית"ש, ולהתרומם מהעוה"ז, ועי"ז לזכות לברכה בכל העיניים.

געפיהלט אז עס עפענט זיך, ובודאי כאז כן עתה ביומא דהילולא, הזמן מסייע לעורר בלב כל איש ישראל רצון אמת ללימוד התורה כראוי עם יראה טהורה.



מאמר ב'

היצר הרע אכן יש לו אלף עינים ואלף גוונים, אבל יש לו מטרה אחת ויחידה, להפריע לרצון אמת שיש בכל נפש ישראל לרבוננו של עולם, למנוע ממנו להתקרב אל ה', והעצה כנגדו הוא התורה הק', שזהו הכח כנגד היצר הרע, שעל ידי התורה מתקרבים ומתחברים עם הקב"ה נותן התורה, ועם השייכות והקשר לתורה יכולים לנצח את היצר.

ואותה בחינה אפשר לומר על הרבי הבית ישראל זי"ע - 'לא דיבר הבית ישראל אלא כנגד היצר הרע', מי שזכה לחיות בצילו ידע והרגיש זאת, אכן כל רבוה"ק דברו כנגד היצר הרע, וכולם היו 'סרסורים' טובים בין הקב"ה לבני ישראל ובין בני ישראל להקב"ה לקרב לבות בני ישראל לאביהם שבשמים, אבל הקב"ה מועיד כל מנהיג וכל רבי לפי הנצרך לדורו, ואצל הרבי הבית ישראל זי"ע כל הנהגתו הק' היתה דיבור כנגד היצר הרע. וכשמתאספים היום ביארצייט - ביומא דהילולא דיליה, דאיתא (עי' קדושין יג. ועי' רש"י יבמות קכב.) שלאחר פטירתו של צדיק נתאספו לנקיטתהו לשמועתיה, ואין

עומדים אנו בשבת קודש ערב יומא דהילולא של הרבי הבית ישראל זי"ע, עמדנו מכבר על לשון חז"ל בפרשת כי תצא 'לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע', דלכאורה הול"ל לא 'התירה' תורה, שהרי איירי על ההיתר של יפת תואר, ומהו לא 'דברה' תורה. וגם מהי אריכות הלשון 'לא' דברה 'אלא', הול"ל דברה תורה כנגד יצר הרע. אלא אין המכוון דייקא לפרשה בפרשת כי תצא, אלא המכוון לכל התורה כולה - מהבי"ת של 'בראשית' עד הלמ"ד של 'ישראל', כל התורה שבכתב, המשניות, הגמרא, וכל התורה כולה, דברה תורה כנגד יצר הרע - התורה היא הכח כנגד היצר הרע. אלא שבפרשת יפה תואר דבר זה מתבטא ביותר, ושם השמיעו לנו חז"ל שבאמת כל המטרה של התורה כנגד יצר הרע. וכן הוא לשון חז"ל (קדושין ל:): 'הקב"ה אמר להם לישראל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', לא אמר בראתי יצר הרע ויש תורה שהוא תבלין כנגדו, שהרי התורה הוא שעשועיו של הקב"ה והיתה קיימת עוד לפני בריאת העולם, אלא אמר הקב"ה 'בראתי לו תורה תבלין', שזה המטרה של התורה, שהרי

מרגיש [וכלשון הגמרא (קדושין כ.) לא באת לידו וכו'], ואם כן איך אחרי כל שנות עבודתו יש טענה עליו שהיה לו להרגיש שזה גורם לפרוק עומ"ש. אלא שעל היסוד הבסיסי שעליו האדם נשלח להאי עלמא - ההרגשה של 'עבדי הם', בזה לא שייך לומר שכיון שעבר ושנה כבר אינו מרגיש שחסר לו התחושה של עבדי הם, ורק בעבירה מסוימת אמרין נעשית כהיתר, אבל את ההרגשה של 'עבדי הם' - 'בזכרי בו איננו מניח לי לישון' (סליחות ליום ב' של עשי"ת), כי הרגשת העבדות לרבנו של עולם צריכה תמיד לבעור בנפש ישראל, גם אחרי שש שנות עבדות, ואדרבה, כל שנה שעוברת, הצעקה שבפנימיות הנפש של 'עבדי ה' צריכה לבקוע את לב האדם ולזעזע אותו שישאל את עצמו: אִיפֹה? ולכן נרצע.

ובאופן נוסף מבאר השפת אמת, כי המוכר עצמו מפני דוחק אין עליו חטא, רק אם אינו רוצה אח"כ לצאת, אף שנתנה לו תורה מקום לצאת בשש, נראה כי התחלת המכירה לא היה באמת מתוך הדוחק, ולכן נענש על התחלת המכירה.

וזו יסוד הנוגע לעבדות של כל אחד ואחד - ליצרו, דהנה אומרים בוידי 'על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון', ומקשה השפת אמת (לקוטים ליו"כ) הרי אונס רחמנא פטריה. ואם לא היה אונס, מה מקום יש לוידי זה. ועוד יש להבין, אמאי צרפו וחיברו אונס ורצון ביחד באותו על חטא. אלא מבואר שאכן אין מתודים על האונס, אלא על הרצון

הכוונה לחזור על דברי תורה דיליה בלבד, אלא הכוונה למכוון הפנימי של דברי תורתו, שהוא כנגד היצר הרע וכנ"ל, ועל דברים אלו נאמר דבריהם הן הן זכרונם, והזמן מסוגל ביותר להילחם עם היצר ולהתגבר עליו.

השפת אמת בפרשתן כותב דיבור שלם בביאור דינים דעבד עברי הנרצע, ובוודאי אין כוונתו לעבדי עברי בלבד, שהרי ביסודו ספר שפת אמת הוא רצוף בעבודת ה', ונטמנו בדבריו מה שניתן לנו ללמוד מזה, על העבדות שלנו ליצר הרע, שאמרו חז"ל (סוכה נב:) 'בתחלה קראו הַלֵּךְ ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש'.

השפת אמת (תרל"ה ד"ה טעם) מקשה על מה שאמרו חז"ל (רש"י כא, ו קדושין כב:) שעבד עברי נרצע משום און ששמעה עבדי הם כו', אמאי לא נרצע בשעת המכירה. ומבאר השפת אמת כי בשעת המכירה סבור היה שיכול לקבל העבדות - שלא ינתק עי"ז מעבדות של הקב"ה, אבל אחר שידע טעם עבדות בשר ודם, שע"ז פורק עול מלכות שמים, לא היה לו לומר אהבתי וכו' ולרצות להישאר, ולכן נרצע.

וייש להתבונן, שהשפת אמת כתב 'אף כי לעיני בשר נראה להקל חומר העבירה ע"י ההרגל שדש בה, אבל באמת צריך להיות שונא יותר מי שיודע ומרגיש גודל החטא'. ויש להוסיף דבאמת אין זה 'לעיני בשר' בלבד, אלא בעיני 'חז"ל' שהרי אמרו חז"ל (יומא פו:) כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, שכבר אינו

לעצמו, אבל שם איירי על האדון, ולא על העבד. אלא רמזו חז"ל לעבדות היצר, התלוי ביד האדם להיפטר מבעלות היצר עליו, כי זהו קנין שקנית שהוא יהיה אדון עליך, ואם לא תחזיק בו ותרצה ליפרד מהחיבור אליו, בידך להשתחרר מאדנות היצר, ולצאת לחירות הנפש, ולהיות אדון עליו, שהיצר הרע יהיה עבדך - ואתה תמשול בו (עי' סוכה נב: ורש"י ד"ה עבדו).

ובאמת יש תשובה נוספת על השאלה אמאי אינו נרצע בשעת המכירה אלא בסוף שש, כי אמנם יתכן שאחר שש נעשית לו כהיתר, או שהדוחק גורם לרצות להישאר, אבל הטענה עליו הוא איך איש ישראל יאמר **אהבתי** את אדוני את אשתי ואת בני, כי אם בדעתך הנך סובר שאתה אנוס ומוכר, ושקוע עד כדי שאינך יכול לצאת, אבל למה לך האהבה, הלא האהבה של איש ישראל הוא לרבנו של עולם, ועל אמירה זו של 'אהבתי' הוא נרצע, כי האהבה לעבדות מהווה סתירה ל'עבדי הם'.

והנה רש"י פירש על הפסוק (תהלים קלח, ד) 'יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך' - 'כששמעו אמרי פיך לא תרצח לא תנאף, הודו על אמרי פיך על אנכי ולא יהיה לך, כדי הוא להקבילם עול מלכותו עליהם תחלה, ואח"כ יגזור כל גזרותיו'. שהרי אומות העולם סרבו לקבל את התורה בשמעם לא תרצח ולא תנאף, וכששמעו 'אמרי פיך' על מה שבני ישראל מתחייבים, מה נכלל בשעבוד לרבנו של עולם - 'עבדי הם', אמרו שעבוד שעבוד כזה אמנם צריך הקדמת אנכי ולא יהיה לך.

שמבצבץ מתוך האונס, שהאדם חפץ שיהיה אונס, או שמשתהה באונסו, ונהנה מכך שהותרה לו הרצועה, ואינו מחפש דרך לצאת כמה שיותר מהר ממצב זה, והרי זה מגלה שמלכתחלה כשהיה אונס היה מעורב בזה רצון. ואף אם מראש היה אונס אמיתי, הטענה עליו אמאי אינו שב ועוזב את החטא כשכבר אין את האונס, וכדברי הרה"ק הרבי ר' בונם זי"ע (עי' רמתיים צופים סי' ו אות א) שעל החטא עצמו יכול להיות יצרו תקפו חס ושלום, אבל על מה שאין עושין תשובה לאחר החטא מיד, אין שום התנצלות.

והרי כך הם דברי הגמרא 'בתחלה קראו הלך' - כעין עובר בדרך שמבקש כוס מים, ומי לא יתן, אך כשנותנים לו דריסת הרגל, הוא נעשה אורח שמתיישב אצלו יותר בקביעות, והאדם מדמה בדעתו שאכן הוא אורח - אבל בידו להוציאו מביתו כשיחפוץ בכך, אך לבסוף קראו איש - היצר נעשה בעל הבית עליו, האונס שנעשה בסוף התחיל עם רצון.

אך כל יאמר האדם ומה בידי לעשות אחרי שהיצר נעשה איש ובעל הבית עלי, כי סוד גדול גילו לן חז"ל בלשונם (קדושין כב:) 'אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרת 'כי לי בני ישראל עבדים' ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע', ויש להבין אמאי נקטו לשון זה שהעבד קנה אדון לעצמו, הרי העבד מוכר את עצמו לעבד, ולשון התורה וחז"ל בכל דוכתי הוא על המכירה [ואמנם אמרו חז"ל (קדושין כב.) שכל הקונה עבד עברי קונה אדון

מעצם היותה חלק אלוך ממעל היא נמשכת אל הקב"ה.

ולבן אין אנו מקיימים את הלאוין - לא תרצח ולא תנאף בתורת גזירה וציווי, אלא קבלתם מלכותי קבלתם גזרותי הוא בניחותא, שאחרי שקבלתם מלכותי - שיש מציאות ועובדא של אנכי ה' אלקיך, ונפש ישראל נמשכת אל הבורא, הרי יש אהבה לה', וממילא תקבלו גזרותי [גזרותי] הכוונה ליצרא דעבירה דאיירי שם בפרשה ובמדרש שם (ועי' שבת קנב. וברש"י שם), וקיום הגזירות הוא תנאי לקבלת המלכות, כי אי אפשר לקבל מלכות שמים, אם אין מקבלים הגזירות, וחסרון בקבלת הגזירות הוי חסרון בקבלת מלכות שמים, דהא בהא תליא, ומעתה שקבלתם מלכותי הנכם במדרגה שתוכלו לקבל ולקיים גזרותיך. כי מאחר שהאהבה לה' היא מציאות קיימת, אין להתלכלך בהבלי עולם הזה, אלא לרפאות את הנפש שעניני עולם הזה לא יחשיכו ויסתירו את המשיכה אל ה', לשייך ולקשר את הנפש להקב"ה, ולבקש מהרבונו של עולם נפשי חולת אהבתך - אנא קל נא רפא נא לה.

והנה כל חודש יש לו צירוף שם הוי"ה שלו, והצירוף של חודש אדר הוא ההי"ו, היוצא מפסוק (ויחי מט, יא) 'אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו', 'עירה' היינו כדכתיב (איוב יא, יב) 'ועיר פרא אדם יולד', כי כמו שהאדם יש לו נפש עם רצון נפלא אל הבורא, ונברא עם שלשה כמלאכי השרת, כך מנגד יש לו גם שלשה כבהמה - ועיר פרא אדם יולד, והחיבור בין הג' כמלאכי השרת והג' כבהמה -

והעומק בזה הוא, על פי מה שנאמר בראש פרשת עריות שנפשו של אדם מחמדתן - 'אני ה' אלקיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו' (אחרי יח, ב-ג), ואמרו חז"ל (ספרא אחרי מות יג) 'אני הוא שקבלתם מלכותי בסיני אמרו לו הין והין, קבלתם מלכותי קבלו גזרותי כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו', ואמרנו מכבר דאין הכוונה רק שמעתה שקבלו בני ישראל מלכותי מחויבים לקבל גזרותי, כי זהו הבנת מלכי ארץ, שעבור להשתעבד לה' צריכים שיגזור עליהם בתורת חיוב וגזירה.

אבל לנו בני אברהם יצחק המכוון הוא יותר עמוק, כי בני ישראל מקבלים את התורה מאהבת ה' - אהבתי את אדני, וכמ"ש החידושי הר"מ זי"ע (ס' הזכות אר"ה ס' א, ולקוטי הר"מ בפרשת ד"ה אנכי) שאנכי ה' אלקיך לא נאמר בתורת ציווי, אלא במה שייחד עמנו בדיבור אנכי ה' אלקיך, נקבע בלב כל ישראל כי ה' הוא אלקים, ונתהווה מציאות ועובדא שמלכותו ואלקותו ית"ש דבוק ומחובר בנפש ישראל. ובאמת החיבור בין נפש ישראל להבורא ית"ש הוא עוד יותר ממציאות, וכמו שכבר הזכרנו פעמים רבות דברי השפת אמת (תהלים יט (משפ"א תרומה תרס"ב)) שהנפש יש בה רצון והשתוקקות נפלא אל מי שבראה, וזה אמת לאמיתה, ואף שאין אנו מבינים זאת, אבל כך ברא הקב"ה את הנפש - שמהות הנפש הוא מתנה מן השמים המחברת את האדם להבורא ית"ש, וזה טבוע בעצם בריאת הנפש - עוד יותר ממציאות ועובדא, שכן

מי יתן שהרבי הבית ישראל זי"ע ימליץ יושר עלינו, שנוכל לעמוד ולהתגבר במלחמת היצר, שזה היה אצלו בבחינת 'הוא היה אומר' - לא דיבר אלא כנגד היצר הרע, ואמנם אי אפשר לבטלו ליצה"ר לגמרי, אבל שנוזה לסתת מעט את האבן, ולהילחם עם היצר כפי כוחנו, וכדברי המדרש (במ"ר טו, טז) 'אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אתה יודע כחו של יצר הרע שהוא קשה, אמר להם הקב"ה סקלו אותו קמעה בעולם הזה ואני מעבירו מכם לעתיד', שלא נהיה משועבדים ועבדים ליצר, ונוזה לעבוד את ה' מתוך אהבה ואור.



'הדור' קבלוה מאהבה' (שבת פח.), 'הדור' מתפרש גם מלשון סביב סביב, אם מקבלים ציווי ה' רק בתורת גזירה מתוך יראה - כהשגת מלכי ארץ, מקבלים ועושים רק מה שמכריחים וחייבים, ומחפשים כל הזמן למצוא מה מותר לעשות, אבל כשהקבלה הוא מאהבה, אין מחפשים בכלל מה מותר, אלא הקבלה היא עם גדרים וסייגים, משמרת מסביב, ומתוך חיפוש תמידי לעשות מה שצריך.

הרוחניות והגשמיות, הוא לכאורה דבר בלתי אפשרי - שהרי הם ב' דברים מנוגדים והפכיים, אבל כך רצון הבורא ית"ש שהנשמה חלק אלוך ממעל תהיה בתוך גוף הגשמי - פקודתך שמרה רוחי, והוא דבר פלא כמ"ש הרמ"א (אור"ח סי' ו) על 'ומפליא לעשות'. ועבודת האדם הוא 'אסרי לגפן עירה', לאסור ולקשר את החלק הבהמי שלו ולהעלותו לטוב, כי ענבי הגפן אשתני למעליותא. והרי כל אחד רוצה שעכ"פ יהיו לו גוטע קינדער, בנים טובים והגונים נקראים 'יין' דאשתני למעליותא מענבים ליין, ומרומזים בגפן, והדרך היחידה לזכות לזה הוא לאסור לקשור ולחבר את הג' כבהמה - אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו. ועל כל אחד לזכור שהוא חוליה והמשך לשלשלת הדורות, ויש לו כוחות מאבותיו ומכל הדורות הקודמים, ודבר זה גם מחייב אותו להמשיך בדרכיהם, זאת היא דרך החסידות מאז ומקדם עד ימינו אנו, לכופף את הגשמיות, ולהשתדל להיות בעסערע יוד, לחשוב ולזכור את הרבנו של עולם, לחיות עם התחושה של שייכות להקב"ה, לקיים מצוות להתפלל וללמוד תורה עם טעם וחיות ודבקות בה'.



יומא דהילולא דרבינו הבית ישראל זי"ע

ב' אדר תשפ"א - לחיים אחרי שחרית

אבל כל זה למי שאינו מסוגל להיות לפני ה', כי מי שיכול להיכנס לפני ה', לא מיקרי לפני ה' אלא כשכל כולו בתוך הקודש. כי ממי שיכל לדרוש ולתבוע, דרש כפי מדרגתו וכפי יכולתו. וזה לא סתירה, כי הרבי זי"ע באומדנא שאמד כל אחד ואחד, כך תבע מכל אחד כפי מדתו וכפי כחו.

ובך הוא המדה גם בציבור, כי בציבור אין כולם שוים, אחד יותר חסידיש ואחד פחות חסידיש ואחד הוא בעל בתישע, ורק קל דעות יודע כמה נדרש מכל אחד ואחד - אם עליו להתאמץ יותר, או שזה המסלול שנועד לו משמאי, אבל הציבור כציבור - צריך לתבוע את מה שאפשר לדרוש ממי שאפשר לדרוש, שלא להסתפק לעמוד בשער, או עם רגל אחת בחוץ, אלא צריכים להיכנס כל כולו לתוך הקודש - לפני ה', ואחרי שנכנסים הרי מתברר שהכניסה היא עוד יותר בפנים, וכפי מה שמתעלים ומתקרבים הרי נדרש עוד - כי אין סוף להתקרבות. ומאידך גם מי שאינו מסוגל להיכנס כל כולו, יש לדאוג עבורו להגין עליו, שהרי אחרי הכל הוא עזב את הנגע ובא ליטרה. וזה היה החסידישע וועג מאז ומעולם, תבעו מי שיכלו לתבוע, וקרבו את מי שצריך לקרב, ואין בזה שום סתירה. ואמרו חז"ל (ברכות

ברך היום של היום - פסחים פה: איתא 'מפני מה לא נתקדשה שער נקנור מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם', וכתבו התוס' (יבמות ז: ד"ה זה נכנס) 'וא"ת למה נמנעו בשביל כך מלקדשם, יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקנור. ופירש ריב"ן דאין זה לפני ה', דלא הוי באויר העזרה. ואין נראה, דאי הוה קדוש כקדושת העזרה, הוי שפיר לפני ה'. ואומר רבינו תם דעשוי בשביל תקנת מצורעים שיעמדו שם, שיגין עליהם השער בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים'.

והרי דף היומי סימנא מילתא היא, וב' תירוצי התוס' משקפים את המהות של הרבי הבית ישראל זי"ע - זיי זאגען ארויס דער רבי דער בית ישראל זי"ע. כי דאג לכל אחד ואחד, גם למי שאינו ראוי להיכנס לתוך הקודש, או מי שאף הרחיק מבית המדרש, כשחשש שאחרים יכולים ללמוד מדרכיהם לרעה, גם להם אמר שיבואו דרך הפתח הקטן למטבח דירתו מרח' מלכי ישראל, ואף אם לא יכלו להיכנס משם, תמיד היה לו דרך שיוכלו אף הם להיכנס אליו, כי תמיד בכל מצב שהוא דאג לכולם, גם לאלה שמבחוץ, להגין עליהם מפני החמה ומפני הגשמים.

צדיק שלא השאיר בנים, תלמידים הרי הם הבנים, וכמו שהלב שמחה זי"ע אמר 'ואתה תצוה את בני ישראל' - עטץ אלע זענטן ישראל'ס קינדער, וגם הבנים והנכדים של אלו שהיו אצלו נחשבים כתלמידיו, ואין זה דייקא באמירת קדיש אחריו, כי אם היו שואלים את הרבי הבית ישראל זי"ע היה אומר איך בין מוחל דער קדיש, אבל תלכו בדרכי ותעשו את מה שלימדתי, ותמיד לחפש להתקדש ולהתקרב עוד, ואין לדבר שיעור וסוף. זכותו תגן עלינו.

סד.) צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעולם הבא שנאמר (תהלים פד, ח) 'ילכו מחיל אל חיל', ולכאורה אם בעוה"ז אין מנוחה, אבל בעולם הבא מאי, אלא המכוון הוא כי הקב"ה הוא אין סוף, וגם לתשוקה ודביקות בו ית"ש שזוכים הצדיקים בעולם העליון אין גבול וסוף. ועל האדם בהאי עלמא כל זמן להיות מוסיף והולך, עם תשוקה פנימית, וכל אחד מהמקום והדרגה שהוא נמצא עליו להוסיף עוד, שהרי כלפי הרבוננו של עולם כולנו עומדים בשער בחוץ.



פרשת תרומה תש"פ

סעודה שלישית

מאמר א'

בהשתוקקות מתוך הריחוק יש השראת השכינה

הגלות הנוכחית עמוקה וקשה, ואנו כ"כ רחוקים מהבורא ית"ש, כל אחד כפי מצבו, ולכן תהיה הגאולה גדולה יותר מיציאת מצרים].

ועוד יש להבין מה התועלת בשערים שנותרו לבדם בלי הבית, ואדרבה דבר זה רק מזכיר את הצער וזכר לחורבן [ורש"י פירש שהרבותא שלא נטלו עצי הבית לגלות אף שהחריבוהו]. וביותר יש להתבונן בלשון חז"ל (יומא עב. סוכה מה:): 'עצי שטים עומדים (כו, טו) - שעומדים לעולם ולעולמי עולמים', ולכאורה הלשון 'לעולם ולעולמי עולמים' הוא הפלגה יתירה, וכמו יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא, שהכוונה לעוה"ז עוה"ב ותחיית המתים וכו', דהוי נצחי יותר, ומה נתייחד המשכן שקיומו לעולם ולעולמי עולמים.

שבת הפסקה - ריוח להתבונן מה נפעל בנו והנהגה איתא מהחידושי הרי"מ זי"ע שענין שבת הפסקה הוא ע"ד מ"ש חז"ל (הובא ברש"י ר"פ ויקרא) 'מה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה בין ענין לענין', הריוח להתבונן היא להתבונן ולהעמיק הידיעה

מה שנגזר מעשה ידי משה ודוד

איתא בגמרא (סוטה ט.) על הפסוק (תהלים לג, א) 'רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה' - 'אל תקרי נאווה תהלה אלא נווה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב (איכה ב, ט) 'טבעו בארץ שעריה' [רש"י פירש דקאי על שערי עיר דוד וביתו, והמהרש"א (חא"ג, לפי חז"ל ברש"י איכה שם) פירש דקאי על שערי בית המקדש, עי"ש (ועי' עברא דדשא ח"א עמ' תכו בהערה)], משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו'.

ולכאורה יש להבין איזה צורך ותועלת יש בזה שהמשכן נגנז [אטו יעשו ממנו זכרון לתולדות עם ישראל כמנהג הגוים], ואי משום זכר ליציאת מצרים הרי אמרו חז"ל (ברכות יב:) שבימות המשיח עיקר השבח וההודאה יהיה על הגאולה משעבוד מלכיות, ויציאת מצרים טפל לו [ונכתב רש"י (נצבים ל, ג) 'שגדול יום קבוץ גלויות ובקושי כאילו הוא עצמו צריך להיות אוהז בידי ממש איש איש ממקומו', ובאמת הלא בניצוץ אחד אור חדש תאיר ויתבטל כל הגלות, אלא שזה בא לבטאות עד כמה

ישראל, שמוזה היו כל הקרבנות! כי השקלים אינם אמצעי בלבד כדי להגיע למטרה של הקרבת הקרבנות, אלא הם המטרה בעצמה, כי עיקר הנחת רוח להקב"ה הוא מן הנדיבות והתשוקה שיש לבני ישראל. ולכן תקנו לקרוא פרשת שקלים, 'וזה הנדיבות יש גם עתה', גם היום אפשר לעשות את אותו נחת רוח ע"י התשוקה והרצון להתקרב להקב"ה.

והשפת אמת מוסיף 'ואפשר יותר, על ידי שמשתוקקין לנדב להשי"ת כבראשונה', שהיום יש תשוקה יותר מבזמן שבת המקדש היה קיים, כיון שאין בידינו לעלות ולראות, ולב כל איש ישראל משתוקק לקיים מה שאומרים בתפלת מוסף 'כמו שכתבת עלינו בתורתך ע"י משה עבדך מפי כבודך כאמור'. ומבאר 'ועתה כשאדם מוכן להקריב כל נפשו להשי"ת בודאי יותר נחת רוח מהקרבת בהמה שנוגע רק לממון, ואין חידוש להיות שייך עתה קרבן גבוה יותר'. כי לכאורה יש להבין הרי גם בזמן שבת המקדש היה קיים והקריבו קרבנות בפועל, היה כל אדם יכול להקריב נפשו להשי"ת, ואמאי היום שייך יותר ענין נדיבות הלב. אבל למה הדבר דומה, לאדם ההולך במדבר וצמא למים, שאחרי ששותה כוס אחת של מים כבר שקט מעט צמאונו, כן הוא בהשתוקקות להקב"ה - 'אלקים קלי אתה' אשחרך צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים', ואף כשנמצאים במקום מיושב, אנו במדבר שממה - ארץ ציה מרוחניות, עם צמאון להקב"ה, וכך הקב"ה ברא את עולמו,

בלב, כי אם האדם לומד ואינו מפנים אצלו את מה שלמד, הרי זה כאילו לא למד כלל, והרויח בשבת הפסקה היא להתבונן ולבחון מה נפעל בנפשו ממצות שקלים. ולכן אף בשבת זו העת להעמיק במהות קריאת פרשת שקלים בזמן הזה.

קריאת פרשת שקלים
אף שהוא הכנה למצוה

ונלמד דברי השפת אמת (שקלים תרל"ג ד"ה ממה), וזלה"ק 'ממה שאמרו חז"ל (מגילה כט.) לקרוא פרשת שקלים עתה אף שאין קרבן', והגם שבכל המועדות אנו קורין את הקרבן הקרב בהם משום 'ונשלמה פרים שפתינו' [ואפילו בשבת מצינו בראשונים (ע"י תוס' מגילה כג.) כמה דרכים אמאי אין קורין קרבנות היום], אלא דנתינת מחצית השקל אינה מטרה בפני עצמה, אלא כדי שיוקרו קרבנות הציבור משלהם, ואם כן בזמן הזה שאין מקריבים בפועל הקרבנות, אלא יוצאים ידי חובת ההקרבה על ידי 'ונשלמה פרים שפתינו', די בקריאת הקרבן עצמו, ואין לכאורה טעם לעשות זכר לשקלים [וכעין מאמר העולם ע"ד הלצה, שאם 'ונשלמה' על ידי 'שפתינו', אזי שיהיה ונשלמה 'פרים' גדולים ולא קרבנות קטנים, כי אין זה דורש מאתנו הוצאות רק בשפתיים בלבד. וכן מסופר על אדם שעשה סיום על מסכת קטנה, ובקושי למד אותה רק דפדף בה פה ושם, אמרו לו שבאופן כזה יכל לעשות סיום על מסכת גדולה, שהרי בלא"ה לא השקיע בלימודו במסכת].

התשוקה והרצון להתקרב הם עיקר הקרבן ומבאר השפת אמת 'נראה כי הנדיבות מתקבל כמו אז. כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק על ידי כח הנדיבות של

בלבו תשוקה אמיתית ורצון אמת בפנימיות הלב.

שורש תשוקת בני' להקב"ה
מעוטף ברצונות גשמיים

איתא מהבעש"ט זי"ע על הפסוק (תהלים קז, ה) 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', שהרעבון וצמאון לאכול ולשתות, הוא משום שיש בהם ניצוצות השייכים אל הנפש - נפשם בהם תתעטף. וכוונת הבעש"ט זי"ע הוא שבשעת האכילה יש להעלות הרצונות, וזו כבר מדרגה גבוהה, אבל לפחות בעת שהאדם משתוקק לדברים גשמיים, צריך לדעת 'שנפשם בהם תתעטף', שעיקר רצון הנפש מעוטף ומכוסה ומלוכש ברעבון וצמאון של הגוף (עי' שפ"א ראה תרגו' ד"ה בפסוק). לכל אחד יש תשוקה בלב, אך מרוב החומריות נראה לאדם שהוא משתוקק וחומד לגשמיות ולענייני עולם הזה, ונסתרת התשוקה להקב"ה, ובשעת רעוא דרעיון יכולים לגלות רצון הנפש, ולעורר בלב תשוקה להשי"ת.

כמשכן היתה תשוקה גדולה
ונגזו בלב יהודי הבורע לה'

וזה סוד מה שדייקא המשכן נגזו לעד ולעולמי עולמים, כי במשכן עדיין לא היה את השלימות של בית המקדש - כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, ובלבכם רצון ותשוקה מתי יבואו לביהמ"ק, ולמרות שנבנה בית ראשון ושני וכן לעתיד בבית השלישי ירד חומת אש מהשמים, אבל תשוקה כבזמן המשכן לא תהא עוד, ועל כן המשכן נגזו לעולמי

כלשון השפת אמת 'וכך היה כל בריאת האדם להשתוקק אליו יתברך מתוך החושך', שדייקא מתוך החושך משתוקק האדם יותר, שהרי היה ביד הקב"ה לברוא את העולם בלי הסתרות ומניעות, אלא משום שכל העבודה אינו במעשה המצוות גרידא, אלא בקיומן מתוך השתוקקות שבלב, וזה בא דייקא מתוך החושך.

כשמרגישים החסרון יכולים לפעול יותר

ובזמן שבית המקדש היה קיים, והיה השראת השכינה, אחרי שאדם זכה להקריב קרבן שקטה רוחו ולא היתה תשוקתו כמקודם, כי הרי זכה לעלות ולראות, וגם הרגיש שכבר הקריב משהו נוכעין שאמר הרה"ק רבי יוסף מניישטאט זי"ע דער גוטע יוד, שהחבריא קדישא ובראשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע לא פעלו לקרב קץ הגאולה, כי אף שבדאי ציפו לגאולה ובקשו על הגאולה, מ"מ אצל הרבי מלובלין היה מקדש מעט, ומה היה חסר להם בבית המלך, ומרוב האור ותענוג רוחני היה חסר אצלם בדבר מה הרגשת חסרון הגאולה (עי' נפלאות הרבי אות קמט).

אבל דייקא בזמן הזה - בחשכות הגלות, התשוקה גדולה ביותר להתקרב להקב"ה, הצמאון וההשתוקקות שישנה בעת הגלות, לא היתה בזמן הבית ולא תהיה לעתיד. כשמתפללים ומבקשים בתפלת מוסף נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך, צריך להרגיש בלב - מה הפסדנו שאין אנו יכולים להקריב קרבנות, ואמנם אנו איננו בדרגה להרגיש כ"כ, אבל ככה הרגישו בני היכלא של השפת אמת, וברעוא דרעיון בודאי אפשר מעט לחוש את ההרגשה כפי שצריך להיות, לעורר

עולמים. וכמו שאמרנו מכבר לפרש מה דאיתא בגמרא (יומא נד.) וחכמים אומרים 'ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז', שיש להבין מדוע בחרו דווקא את לשכת דיר העצים למקום גניזת הארון, אלא שהמטרה של עצים היא להבעיר את אש המזבח - ואש המזבח תוקד בו, להבעיר אש ותשוקה בלבבות בני ישראל, וביהודי שבוערת בלבו אש של תשוקה להקב"ה, שם הארון גנוז.

וגם לעתיד - לעולם ולעולמי עולמים, כי התשוקה הזו לעולם לא נכבית, וגם בעולם הבא יש ג' השתוקקות להתעלות יותר ויותר בדביקות בה', וכמו שאמרו חז"ל (ברכות סד.) צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעולם הבא שנאמר (תהלים פד, ח) 'ילכו מחיל אל חיל', ומבואר בספה"ק כי הקב"ה הוא אין סוף וגם לתשוקה ודביקות בו ית"ש שזוכים הצדיקים בעולם העליון אין גבול וסוף.

שערי עיר דוד
תהלים שכל אחד מוצא שם תשוקתו לה'
ובן השערים של דוד המלך ע"ה מורה על
השתוקקות להקב"ה, גם לפירוש שהם



גדרים וסייגים הם צורת הקיום של כלל ישראל

אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, ויש ב' פירושים במימרא, או שהכוונה שמצוים לנזיר ללכת סביב - סחור סחור, כדי שלכרמא לא יקרב, או יותר מכך, שאומרים לנזיר להתרחק לגמרי בתכלית הריחוק, ואפילו סחור סחור לכרמא - לא יקרב, וקאי 'סחור' אדבתריה,

בני הקהילה התאספו השבוע להתחזק ולתקן תקנות גדרים וסייגים בעניינים הצריכים שמירה, כמקובל בכל קהלות ישראל, וזוהי הצורה של קהילה יהודית לגדור פרצות הכרם בענין זה, וצורת הקיום של כל אש ישראל בפרטות בדור הזה. ואמרו חז"ל (שבת יג. ב"מ צב. ועוד) 'לך לך

מקיפה מסביב, גבולות ותקנות חיצוניים. אבל אח"כ דכתיב 'תתן את העדות', מודגש בזה שאין די בארון לבד, ואל הארון תתן את העדות, חייבת להיות חמימות ותוכן וחיבור פנימי לקדושה, כי גדר חיצונית לבד לא תעזור, ותמיד היצה"ר ימצא דרכים להיכנס, כי אפילו בביתא דשישא שאין הרוח שולטת שם כדאיתא בגמרא (יבמות קכא.), אם לא יסיקוהו מבפנים לא יתחמם הבית, ורק על ידי תשוקה בפנימיות הלב, הנאה ותענוג מלימוד התורה ושמחה והתלהבות בקיום מצוות, יכולים להתגבר על חמדות זרות ולהינצל מהיצר הרע. יעזור השי"ת שנזכה שיהא לנו רצון אמת ותשוקה לרבונו של עולם, שיאיר לנו את הדרך להתקרב אליו ית"ש.

ושניהם אמת, וכל אחד צריך לעשות לעצמו גדר והתרחקות לפי מעלתו ולפי הצריך לו.

גדר לבד אינו מספיק
וצריך חיבור פנימי לטוב

אבן מלבד הגדר החיצונית, צריך שתהיה גם חמימות וחיבור פנימי בלב לתורה ומצוות. והדבר מרומז בפרשתן שפעמיים מוזכר הענין של נתינת העדות אל הארון, כתיב (כה, טז) 'ונתת אל הארון את העדות', וכתיב (שם, כא) 'ואל הארון תתן את העדות', וכתב רש"י 'לא ידעתי למה נכפל'. וי"ל דבפסוק הראשון שסמך בו נתינה לארון, מודגש בזה שמלבד העדות - הפנימיות, צריך גם ארון, העדות צריכה מסגרת



מאמר ב'

השראת השכינה כשמכיר שמעצמו אין לו כלום

ויש להעיר דיש ליישב דחודא מתורצת בחברתה, דהטעם שעל האדם לעסוק בתורה אפילו שלא לשמה הוא כדי שאח"כ יהיה יותר לשמה, ואח"כ עוד יותר לשמה, וכן ישמור שבת גם שלא לשמה ועי"ז יהא בשבת שאח"כ יותר מרומם, וכן בכל המצוות כולן, שהרי המטרה הוא שלבסוף יגיע האדם ללשמה, אבל לא להישאר בדרגת שלא לשמה (עי' שלי"ה הק' פר' עקב תר"א אות ה, ואוה"ח הק' פר' בחקתי אופן הו'). אבל

בדן לשמה במשכן ובכל המצוות

בתיב (כה, א) 'ויקחו לי תרומה' ופירש רש"י 'לי לשמי', בשב שמעתתא (בהקדמה) הקשה דצריך ביאור, וכי בתרומת המשכן היה צריך לשמה יותר מבשאר מצוות, הלא כל המצוות לכתחילה צריכות כוונה לשמה, ועוד דהרי אמרו חז"ל (פסחים נ: ועוד) 'לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה'.

פירש רש"י 'לי לשמי', כי אז שייך לומר דהוי 'ויקחו' כנ"ל מהאלשיך, ע"ש.

באזה ע"מ להחזיר לא חשיב כקבלה ויש להעמיק במה שהשב שמעתתא מדמה כל כוונה חיצונית למתנה ע"מ להחזיר, כי לכאורה כמעט כל הנותן מתנה לאדם חשוב כגון שר או פרנס וכיו"ב, מתכוין גם למטרה נוספת, כדי שהאדם החשוב יקרב אותו או יעשה לו טובה, ואם כנים דבריו דכל כה"ג הוי כמתנה ע"מ להחזיר ואין בו הנאת קבלת אדם חשוב, לא משכח"ל דין אדם חשוב, ונפל כל הדין בבירא. וע"כ דברי הב"ח דווקא בעל מנת להחזיר את הדבר הניתן בעצמו, וא"כ זה לא שייך בעושה מצוה שלא לשמה. וצריך לפרש בכוונת השב שמעתתא, שאצל בשר ודם די שאומר לו שנותן לו לשם מתנה שלא ע"מ להחזיר, ואף ששניהם יודעים הכוונות שיש לו, מ"מ מבחינה חיצונית נתן לו מתנה גמורה ללא שום תמורה. אבל אצל הקב"ה היודע מחשבות לב כל אדם, והוא מכיר את האדם יותר מהכרת האדם את עצמו ויודע כל הרגשה דקה מן הדקה, ולפניו חנף לא יבוא, ולכן אצל הקב"ה אם התרומה הוא שלא לשמה, עם כוונות אחרות, אין כאן הנאת קבלת אדם חשוב, ולא הוי 'ויקחו'.

אמנם יש להתבונן בעיקר תירוצו של השב שמעתתא, דאטו גזירת הכתוב הוא דהתרומה צריך להיות דייקא בצורה של 'ויקחו' כדברי האלשיך, לא לכתוב 'ויקחו' אלא 'ויתנו', ולא נצטרך מעלת נתינה לאדם חשוב, ולא יהיה צריך לי לשמי, ויועיל שלא לשמה כשאר כל המצוות.

תרומת המשכן שהיתה מצוה חד פעמית ולא יוכל אח"כ לשוב ולתרום לשמה, לכן פירשה תורה 'ויקחו לי' שיתנדבו לשם שמים, כי כאן צריך לקיים מיד לשמה נואם כי מצוה אחת מסייעת לחברתה, וע"י מצוה זו אפילו שלא לשמה יבוא לקיים מצוות אחרות לשמה, כי מצוה גוררת מצוה, מ"מ מצוה זו לא יוכל יותר לקיים לשמה].

ויקחו לי תרומה
נתינה לאדם חשוב קבלה היא

בשב שמעתתא מתרץ לפי דברי האלשיך הק' שמבאר מה דכתיב 'ויקחו' לי תרומה, ולא 'ויתנו' לי, משום דאיתא בגמרא (קדושין ז.) דבאדם חשוב קבלתו כנתינה, ואפילו אם נתנה היא מקודשת, כי במה שהחשיבה לקבל ממנה חשיב כאילו היא קבלה ממנו, והנותן הוא הלוקח, כל שכן בבורא ית"ש שכשנותנים לו כאילו מקבלים ממנו, וחשיב 'ויקחו'. אבל כל זה דייקא אם נותן לשמה, כי הב"ח (חור"מ סי' קצ) כתב דדווקא אם נותן לאדם חשוב במתנה גמורה חשוב קבלתו כנתינה, אבל אם נותן על מנת להחזיר לאדם חשוב לא מהני, דאע"ג דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה, מ"מ אין הנותן מרגיש חשיבות בכך. ואם כן הגם שאמרו חז"ל (פסחים ח:) הנותן פרוטה לצדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור או צדקה גמורה [כב' גרסאות בגמ' שם], ומתנתו מתנה אף שהיא ע"מ להחזיר - לקבל פרס מהקב"ה, וה"ה כאן בתרומה אף שאם נותן שלא לשמה - בשביל איזה פרס הוי נתינה, מ"מ לא חשיב קבלה, כי אין כאן הנאת קבלת אדם חשוב כדברי הב"ח, והול"ל 'ויתנו'. ולכן

השב שמעתתא, דכלפי מעלה אין באמת 'ויתנו', כי הנתינה האמיתית צריכה להיות עם הרגשה של 'ויקחו', שידוע שכל מה שיש לו וכל עצמו ומקומו מהקב"ה.



בית הכנסת מקומו של הקב"ה

אמר חז"ל (שבת לב.) 'בעון שני דברים עמי הארצות מתים, על שקורין לארון קודש ארנא ועל שקורין לבית הכנסת בית עם', ופירש רש"י דלשון ביזוי הוא לקרות לבית הכנסת מקום שמתקבצין בו הכל, וכן שקורין לארון קודש ארנא שכך היו קורין למגדלות שלהם. והמהרש"א (חא"ג ס) מבאר שלא רק כפשוטו, שמבזים ומזלזלים בבית הכנסת, אלא שהעמי הארצות אינם מרגישים שהקב"ה נמצא בבית הכנסת, כי 'בית הכנסת' הוא מקום שכולל את הקב"ה עם בני ישראל, וכמ"ש חז"ל (ברכות ו.) 'מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר (תהלים פב, א) אלקים נצב בעדת אל'. ומה שקורין לה 'בית עם' שמדמים כאילו היא מיוחדת לעם לצרכם, ואין חלק אלקים בה.

וי"ל שכמו כן מה שקורין לארון קודש ארנא, כי כתבו התוס' דקאי על ארון שבבית הכנסת, דאשכחן דקרי ליה ארון כדאמרינן (ברכות מז:) תשעה וארון מצטרפין, ומביא הרחיד"א (פתח עינים שם) שמעתי 'וארון' ראשי תבות ואחד רואה ואינו נראה, והיינו הקוב"ה, עי"ש (והובא באמרי אמת בפרשתן תרפ"ד), הקב"ה נמצא בכל מקום רק הוא אינו נראה, והעמי הארצות שקורין לו ארנא, לא רק הזלזול

אצל הש"ת לא שייך נתינה כי הוא מקיים הכל

אלא עומק תירוצו הוא, כי הנתינה הראויה להקב"ה הוא אך באופן של 'ויקחו', כי הרי לא שייך כלל ליתן להקב"ה, ומקרא מלא אמר הכתוב (ישעיה ס, א) 'אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי', הרי זה חוכא וטלולא לחשוב ששייך לאדם לעשות מקום להקב"ה, והרי לאדם עצמו אין מקום כלל, כי היכן הנך עומד, הרי הקב"ה הוא הוא מקומו של עולם, וכדכתיב (ברכה לג, כז) 'מתחת זרועות עולם', והנותן להקב"ה בהרגשה שיש לו משל עצמו ונותן להקב"ה, ועושה דירה ומקום להקב"ה כביכול, זוהי איננה הנדבה הרצויה, ואין בה השראת השכינה. אלא כמו שהפסוק מסיים (שם, ב) 'ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי', מי שנותן עם שפלות וענוה, מיט א צובראכענע הארץ, שידוע שהכל של הקב"ה, זוהי הנדיבות לב, כפי מה שאדם יותר עני ונכה רוח עם שברון לב, כך שורה אצלו השכינה.

ובן כתב הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע (דברי אמת סוף פרשתן) שעל ידי שתבינו שאינכם כדאי לשרות קדושתו בתוכם ממש, עי"ז תהיו שפלים בעיניכם, ואז ושכנתי בתוכם, וכמ"ש חז"ל (סוטה ה.) אני את דכא. והרי זה בבחינת 'הוא היה אומר', וכמ"ש כ"ק אאז"ל שהרבי מלובלין זי"ע היה כולו רק הכנעה ושמחה, וגם ספריו ודבריו הם מענין הכנעה ושמחה (עי' פני מנחם במדבר עמ' יב ועמ' כב ודברים עמ' יז ועמ' כד, ועי' שפ"א וזכור תרל"ד). וזהו עומק תירוצו של

ועל האדם להיזהר לא לגרש ולסלק את השכינה, שהבית יהיה נקי מתאוות, עם שפלות והכנעה, וכמאמר הרה"ק מקאצק זי"ע: היכן הקב"ה נמצא?? וויא מ'לאזט איהם אריין, במקום שאין מגרשים אותו משם. ובפרט חתן בראשית דרכו עליו לקדש את ביתו, שיהיה יודישע שטוב, וכמו שמסופר על אחד מזקני החסידים בעיר טבריה שהיו שולחים לו כסף מחו"ל שילך להתפלל במקומות הקדושים, וכשהזקין כבר לא היה בכוחו ללכת למקומות הקדושים ולצדיקים, אמר שיעשה ביתו בית המקדש, שולחנו ומיטתו יהיו מזבח. יעזור השי"ת שנזכה כולנו לקדש את בתינו, ולבנות בתים נאמנים לה' ולתורתו, שיהיו מעון לשכינה, שלא שלטו שונאיהם במעשי ידיהם.

בו, אלא שאין להם את ההרגשה הנכונה שהקב"ה עמם, שאינם חיים עם התחושה שהקב"ה מחיה הכל. וז"ש דלכן עמי הארצות 'מתים' [דצ"ב הרי כולם מתים, ואטו ע"ה מתים קודם ת"ח] דהיינו שגם בחייהם הם חשובים כמתים, שאין להם את החיות האמיתית, הם אכן נראים כחיים אבל אין להם חיות, ומידי דהוי אונב הלטאה דאם חותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות, וצריך לזכור ולחוש תמיד את מציאות ה', שויתי ה' לנגדי תמיד.

שלא לגרש ח"ו השראת השכינה
מעצמינו ומבתינו

ואין הדברים אמורים בבית הכנסת בלבד, אלא בכל יודישע שטוב שהוא מעון לשכינה, הקב"ה נמצא, וכמו שאמרו חז"ל שלשה שותפין באדם הקב"ה אביו ואמו,



פרשת זכור תש"פ

סעודה שלישית

מאמר א'

בימי הפורים מתגלה מלכות ה' בעולם ויש להיזהר מלהישאר בחיצוניות הימים

בבוקר, צריכים עכ"פ אז להתבונן ולהבין את מה שאומרים. 'שם הוי"ה הק' שהוא בכתיבתו היה הוה ויהיה', אין הכוונה רק שהבורא ית"ש הוא נמצא וקיים בעבר ובעתיד, לפני ואחרי הכל, אלא שכל ההויה של כל אחד ואחד הוא ממנו ית"ש, כל מציאותנו, דאס גאנצע עקסעזטירען, זה רק הוא ית', וכל העולם ואנחנו איננו קיימים כלל באמת, ורק במחשבת הבורא אנו קיימים כביכול. ובעולם הזה, אפשר לומר זאת רק במילים - היה הוה ויהיה, אבל אי אפשר להשיג את זה בהשגה שלימה, כי לא יראני האדם וחי, כי העוה"ז נברא כדי להסתיר ענין זה. ואיתא בגמרא (פסחים ג.) על הפסוק 'ויהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', מאי ושמו אחד - 'לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י, וכן על הפסוק 'זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר' - 'אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא

היום הוא י"א אדר - 'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר' (מגילה ב.), ואיתא בשל"ה הק' (דרוש לפר' זכור, והגהות לספר שמות פר' תצוה דרוש ב) כי י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו עולה ס"ה כמנין שם אדנ"י. אין זה רק נוטריקון יפה, אלא יש בזה עומק ופנימיות, המלמד לאדם דעת מה עבודתו בימי הפורים.

כתב המחבר (או"ח סי' ה) שצריך לכוון כשמזכיר השמות הקדושים. ונתפשט המנהג כיום [נדברי הגה"ק מבוטשאטש זי"ע בספרו תפלה לדוד סי' כא] למסור מודעא בכל בוקר, לפני הברכות, שבכל פעם שאזכיר שם הוי"ה הק' שהוא בכתיבתו היה הוה ויהיה, ובקריאתו שהוא אדון הכל. אנו נמצאים בדור שמחפשים בכל דבר את הדרך הקלה ביותר, ושמחים בעצה זו שיכולים פעם אחת בבוקר לומר את הכוונה, ובזה מורידים את העול מהצורך לכוון בשעת התפלה, אבל לכל הפחות כשאומרים את 'הריני מכוין'

הקדושה, כמו אהרן הכהן, כל אחד לפי מדרגתו. כולנו אמרנו בסיני 'נעשה ונשמע', ובאו כולם בברית יחד.

ולבן שם אדני מצטרף בגימטריא גם מהי"א וי"ב, להורות בזה שלא נחשוב שרק בימי י"ד וט"ו שהם לבני עיירות ולאלה שבמדרגה גבוהה - בבחינת מוקף חומה, או י"ג שהוא זמן התענית, רק להם יש חלק בהתגלות אדון הכל, אלא אף בימי י"א וי"ב שהם לבני כפרים הפחותים, העסוקים בעבודת האדמה והם אנשים פשוטים שאפילו מגין אין להם, יש להם שייכות לשם אדנו"ת, כי כל אחד יש לו את הדרך שלו שהוא מגלה את כבוד מלכותו של אדון הכל בהאי עלמא, ע"י שחורש בשדה, וגם לו יש חלק בהתגלות שם אדון הכל, אויך דארט געפינט זיך דער אייבערשטער.

בקרשת לוי (בפרשתן עה"פ ונשא אהרן את שמוטם על לבו) מדקדק למה נשא אהרן שמות השבטים בחושן ובאפוד, ובכל מקום מצינו שמוזכר זכות אבות אברהם יצחק ויעקב, בין בתורה דכתיב 'וזכרתי את בריתי אברהם ואת בריתי יצחק ואף את בריתי יעקב' [ולא מצינו שמזכירים זכות השבטים, ורק פעם אחת נזכר בתורה ברמיזה 'וזכרתי להם ברית ראשונים' (בחקתי כו, מה), ופירש רש"י אלו השבטים], ובין בתפלה אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. ואע"פ שחז"ל (יומא עג:) דרשו שגם שמות האבות היה חקוק שם אעפ"כ לא מצינו זה בפירוש בכתוב רק ששמות השבטים היו חקוקים על האבנים. ומבאר הבארדיטשובער זי"ע שמכיון שבחר ה' באהרן - אחד מתוך

- נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת, הטעם והעומק בזה שבעולם הזה נקרא רק באל"ף דל"ת, הוא משום שאין לקרוא בשם יו"ד ה"א - שאי אפשר להשיג בעולם הזה (ועי' שו"ת אבנ"ז יו"ד סי' שו סקכ"ד). ובעולם הזה יש בחינת אדני" - אדון הכל, ולכל הפחות בתחלת היום צריך לכוון כראוי, ולחיות עם יראת שמים שהוא ית"ש אדון הכל, שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם.

ובל אחד ואחד לפי מצבו דארף שפירען דער אייבערשטער, זיין שייך צום אייבערשטען, און זיין דבוק אין אייבערשטען, כתיב (כח, לה) 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש', ובבעל הטורים 'ונשמע' ג' במסורה, 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (משפטים כד, ז), 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש', 'ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו' (אסתר א, כ), ועי"ש מש"כ בזה. וי"ל כי אנו עלולים לטעות, שרק מי שנמצא במדרגה גבוהה כאהרן הכהן, כולו קודש, שנכנס לפני ולפנים בקודש הקדשים, עליו נאמר 'ונשמע קולו', ס'הערט זעך - הוא קרוב אל הקב"ה, אך אין זה כך, אלא 'ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו', יעדער איינער - ווער ער איז און וויא ער איז, וויא ער געפינט זיך און וויא ווייט ער איז פארקראכען, אין די חטאים, 'אשר יעשה בכל מלכותו' בכל מדינות מלכותו עד קצווי ארץ, אף אם יהא נדחך בקצה השמים, ובהתרחקות, מ"מ הכל במלכות המלך הקב"ה - 'ונשמע פתגם המלך', ולכל אחד - אין וועלכע מצב ער געפינט זיך - יש לו חלק בהשראת

אשר תדבר אל בני ישראל, ופירש רש"י אלה הדברים - לא פחות ולא יותר, והקשו המפרשים מה ההו"א שמשם רבינו - אבי הנביאים, שנאמר עליו 'בכל ביתי נאמן הוא' יפחות ויכבוש נבואתו ח"ו, או יתנבא מה שלא שמע מהקב"ה. אלא שמשם רבינו ע"ה אמר לבני ישראל הדברים כפי ששמעם מהקב"ה, והוסיף ואמר לבני ישראל אלה הדברים הם 'לא פחות ולא יותר', כלומר מסרתי לכם את התורה ממש כפי ששמעתי מפי הקב"ה, אבל מערקט'ס ענק און דערהערט'ס - שימו לב ותשמעו ותפנימו היטב שבתורה הק' יש 'פחות' ויש 'יותר', אפשר ח"ו להיות בבחינת פחות, ללמוד את התורה ולקיים את המצוות באופן פשוט ומגושם, ואפילו ח"ו להיות נבל ברשות התורה, ולהיפך אפשר להיות בבחינת 'יותר' ולהתעלות עד רום כל המעלות, וזה תלוי בכל אחד ואחד בפרטות כפי עבודתו.

ובן לגבי מילה, כל בני ישראל נקראים 'בני ברית', ואפילו עבדים נקראים בני ברית (ע"ב"ק טו.), ואפילו בני ישראל ערלים מיקרי נימולים (ע"ב נדרים לא.), אבל האם לזה הכוונה במצות מילה?! וכי לבחינת פחות ווארט די אייבערשטער?! ונדברי הב"ח הידועים והמעוררים (י"ד ס"ו רס) שעיקר מצות מילה אינה רק עצם המילה ביום השמיני אלא שמירת הברית בכל ימי חייו, להיות עליו אות ברית קודש מאותיות שמו יתברך לשמור את כל גופו מכל טומאות, קיימים דרגות במצוה זו, ואפשר ח"ו להיות בזה בבחינת פחות או להיפך להתעלות יותר ויותר, הלא יכולים להיות מאלה דנטרין אות ברית קודש וקיימא קמי

הכלל, וכדכתיב 'כי בו בחר ה' מתוך בני ישראל', היה צד לומר כי הבחירה היה בזה האיש הפרטי עבור שאוהב רק אותו, לכן היו חקוקים שמות השבטים להראות שגם בהם חפץ ה' ואוהב אותם, גם את ראובן ואת שמעון ואת דן, כל יחיד וכל פרט מתוך כל השבטים, כולם לזכרון תמיד לפני ה'. והיינו כנ"ל שלכולם יש שייכות לשם אדנות.

והנה דקדקו המפרשים (ע"ב טורי אבן ועוד) על לשון המשנה 'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר', ופירש רש"י לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו, דא"כ הו"ל משנה שאינה צריכה, כיון דהמשנה מפרט מגילה נקראת מי"א עד ט"ו פשיטא שאין להקדים ולא לאחר. וביותר יש לדקדק על לשון חז"ל לגבי ברית מילה 'קטן נימול לשמונה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולשנים עשר לא פחות ולא יותר' (שבת קלז:), התינוח במגילה היה ביד חז"ל לתקן זמנים לפני י"א ואחרי ט"ו, אבל בתינוק בריא פשיטא שאין מילה לפני שמונה, ולא אחרי שנים עשר - מחמת ספקות של שבת ויו"ט שני. וכן לגבי לחם הפנים איתא בגמרא (פסחים מז.) 'לחם הפנים נאכל לתשעה לעשרה ולאחד עשר לא פחות ולא יותר', שלא שייך שיהיה לפני ואחרי, ומה ההוספה לא פחות ולא יותר.

אלא י"ל בהקדם מה ששמעתי מחסיד ישיש בשם האמרי אמת זי"ע, א טייער ווארט, און בעיקר א נוצליכער ווארט אויף א גאנץ לעבען, על מה שנאמר בהכנה למתן תורה (יתרו יט, ו) 'אלה הדברים

אינה דבר חיצוני, כי כל המעשים החיצוניים אינם יראת שמים, כי יראה היא בפנימיות בעומק הלב, שיבוא לידי בושח שלא יעז פניו לחטוא ח"ו או לעבור רצון ה'. וזה מה שבלחם הפנים - אמונה שייך פחות או יותר, כי יכולים להאמין בהכל ולהיות מלגלג - כל זמן שהאמונה והיראת שמים אינה בפנימיות הלב, די עיקר אמונה און יראה איז לעבען מיט דער אייבערשטער און האבען א שייכות מיט דער אייבערשטער.

כולם חוששים ויראים מהקורות בכל קצוי תבל, מהנניף המתפשט, אבל יהודים מאמינים בני מאמינים עליהם לדעת, שהכל בא לעורר אמונה ויראה פנימית ואמיתית, כי כל שהאלקים עשה - הוא כדי שיראו מלפניו, לזעזע את לב האדם, שיתעורר מזה ליראת שמים אמיתית, לדעת ולהרגיש שיש מנהיג לבירה, אדון הכל, לא להסתפק באמונה ויראה חיצונית, נאר זיין אנגעבינדען און דבוק אין אייבערשטען.

וזה מה שאמרו חז"ל לגבי קריאת המגילה, 'לא פחות ולא יותר', כי במגילה הכל בהסתר ולא נזכר בו שם הוי"ה, וגם לא שם אדנ"י, ומי שלומד את המגילה בעינים מגושמות יכול ללמודה כסיפור דברים בעלמא, משתאות של יין, קנאת איש מרעהו חשבונות ונקמה וכו', ואף מסתיים בסוף טוב, אבל כל זה בבחינת 'פחות', כי מי שיש לו עיני שכל מבין שיש ללמוד את המגילה בצורה נעלה ביותר, וכל מקום שנאמר 'המלך' המכוון

מלכא קדישא, 'הבן יקיר לי אפרים - ילד שעשועים', דאס ריכטיגע קינד.

ובן י"ל לגבי לחם הפנים, לחם הפנים הוא ענין של אמונה בה', וגם אמונה יכולה להיות אמונה חיצונית - בבחינת פחות, ויכולה להיות אמונה חושית - בבחינת יותר, כי אפשר לראות את הלחם הפנים בחמימות או ח"ו בקרירות. וכדברי האמרי אמת זי"ע על מה שאמרו חז"ל שהמלגלג לגלג על לחם הפנים שאין דרך המלך לאכול פת צוננת של תשעה ימים, ולכאורה קשה הרי המציאות מכחישתו, כדאיתא בגמרא (יומא כא:): שכל עולי רגלים ראו שסילוקו כסדרו שנאמר (ש"א כא, ז) 'לשום לחם חם ביום הלקחו'. ותייך האמרי אמת זי"ע שכפי מדת פנימיותו שהיה מסתכל על הלחם, באותה מידה היה רואה אותו, אם בחמימות או ח"ו בקרירות, מי שהסתכל עם מבט קר ראה לחם קר, ומי שהסתכל מתוך חמימות הלב זכה לראות שהלחם חם (עי' אמרי אמת אמור תרצ"ב ולקוטי יהודה בפרשתן). כולם מאמינים בה', בראש כל דף כותבים בס"ד, קמים בבוקר ואומרים מודה אני לפניך, ואף הולכים בב' כיסויים, ואעפ"כ יכולה להצטייר אצלם האמונה בה' שאי שם מעל המאדים נמצא הקב"ה, כי בהאי עלמא הנהגת ה' מוסתרת, ומפלאות הבורא - שהבורא ית"ש ברא את ההסתר שהנהגתו שהוא היה הוה ויהיה מוסתרת בעולם הזה. אבל האמת היא שעיקר האמונה - היראת שמים היא בלב, וכמ"ש האמרי אמת זי"ע במכתב (מכתבי תורה סי' צד, ע"ש) 'עיקר היראה היא בלב וכמ"ש וכל הלבבות יראוך', יראה אמיתית

ובזה יבואר מה שאמרו חז"ל (מגילה יד.) 'מ"ח נביאים וז' נביאות נתבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה', ובשפת אמת (פורים תרס"א) דקדק דלא הול"ל רק ולא הותירו, ומה המכוון במ"ש 'ולא פחתו', דמשמע שגם זה היה במקרא מגילה. ולהנ"ל א"ש, דחז"ל רמזו לנו בזה דבמקרא מגילה אכן יש הענין של פחתו ושל הותירו, ועל כל אחד לשים לב באיזה בחינה הוא קורא את המגילה (ועי' בכל זה בעברא דרשא ח"א עמ' רמח והלאה).

עומדים עתה בשבת לפני פורים, פורים איז א העכערע טאג, מ'קען מעורר זיין א גוטע און אמת'ע רצון, בחיצוניות יש בו בחינת 'פחות', ועמלק מנסה להכניס בלבבות בני ישראל א קאלטקייט, אבל באמת בפורים יש אורות גדולים, וכל הפושט יד נותנים לו, כי מי שרוצה באמת יכול להגיע לחוש את ה' בבחינת 'יותר', לדעת ולזכור בתחושה פנימית שהוא אדון הכל. ובשבת לפני פורים כבר יש את הכח של פורים, הרי עומדים היום בשבת שלפני היומא דהילולא של כ"ק אאז"ל - לזכרו איווי תאוות כל נפש, וכ"ק אאז"ל כבר היה מעורר על כל גוטע זמן כבר זמן רב לפני בואו, שבוע ועוד יותר לפני פורים כבר דיבר ועורר על הימים המקודשים, ועורר על גוטע רצונות, יודישע רצונות, לעבען מיט די אייבערשטער, עורר על כך שוב ושוב ושוב, הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים. אונז ווילען דאך באמת זיין גוט,

למלכו של עולם (עי' אסתר ג, י וזוה"ק ח"ג ט), שכל הדברים נוגעים בעולמות עליונים, ולכן מרמז לנו התנא דמשנתנו 'לא פחות ולא יותר', וזך הרעיון מבין שבקריאת המגילה מתגלה שיש אדון בעולם, וזה מגילה נקראת ב"א וכו', שעל ידי המספר הזה מגלה האדון לכל היצורים (עי' עבודת ישראל פר' זכור).

בל המגילה התחילה ממה שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), הגם שלא מצינו בחז"ל שנגעלו במאכלות אסורות וביין נסך נע' מנות הלוי א, ח. וריא"ף על עין יעקב יב. ד"ה לעשות כרצון. ועי' פ"ר ר"ש אוזידה א, ה. ומקרא מלא דיבר הכתוב שהכין אחשוורוש את הסעודה 'כרצון איש ואיש' (אסתר א, ח), ובודאי נתן לבני ישראל לאכול ולשתות מאכלים כשרים ללא חשש. אך עי' יערות דבש (ח"ב דרוש טו) שנכשלו בעון טבל, הכל היה כשר לכתחילה, אלא החטא היה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אדם יכול לחיות כל החיים שלו, ולקיים תורה ומצוות, אבל אם הוא חי בהרגשת 'מה חובתי ואעשנה', עם רשימה של תרי"ג שאחרי שעושה את המצוה הוא מסמן לעצמו שכבר יצא ידי חובתו, ושקוע בחיי האי עלמא, הרי הוא בבחינת נהנה מסעודתו של אותו וכו', אמנם יקבל על המצוות האלו שכר בעוה"ב, אבל קרבת אלקים יחסר לו, כי לא לזה ציפה, והאם בשביל זה כל העבודה והעמל?! הלא ירדנו לעולם הזה כדי להתקרב להשי"ת, ולזה זוכים כשמקיימים תורה ומצוות מתוך זכרון בה', עם דבקות ושייכות פנימית לרבונו של עולם, מתוך רצון של ואני קרבת אלקים לי טוב.

יעִזְזֹר ה' שנוכח במהרה לזהה ה' אחד ושמו אחד, רבונו של עולם, אונז ווילען דאך טאקע, אונז ווילען באמת די גאולה.

ובפורים יותר בקל לגלות הרצונות, ובמיוחד בעת רעוא דרעוין שאז מתעורר הרצון האמיתי בכל לב ישראל.



מאמר ב'

מלחמה לה' בעמלק ותפקיד בני' להחלישו והדרכים לכך

האדם הוא היצר הרע המכונה בשם עמלק וטמון בתוך לב האדם (עי' קדושת לוי פר' זכור, ועי' עבודת ישראל פר' זכור ד"ה זכור). וידוע מה שמסופר על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שאחר חתונתו בשמחת תורה הראשון כיבדו הקהל אותו שיגש לפני התיבה ולומר אתה הראת, ניגש הרה"ק לפני התיבה, נטל את הטלית בידו ללבשו, ותיכף הניחה על מקומה, שהה כמה רגעים, נטל שוב את הטלית ושוב החזירה על העמוד, כך עשה כמה פעמים, והוא עומד דומם, ופתאום נשמע קולו ואמר 'ביסטו למדן ביסטו חסיד, זאג דו אתה הראת', ועזב את העמוד וחזר אל מקומו, והסביר את מעשיו, שכשהלך לומר אתה הראת היצר הרע נשתתף עמו, וטען ליצר אני למדתי תורה אבל אתה איזה מחותן אתה עם אתה הראת, וכן בחסידות, ואמר היצר שהיה עמו בעת לימודו והיה עמו בעת עבודת ה' וחסידות שלו, כן רוצה להיות עמו באמירת אתה הראת, ולכן אמר לו אם כן אמור אתה לבדך. היצר הרע - עמלק נמצא בתוך

עומדים עתה בשבת זכור, ובימים של פורים, שעוסקים במצות מחיית עמלק, ונשאלת השאלה איך מוחים את עמלק, ולכאורה לפום ריהטא נראה שהדבר פשוט מאוד, שותים קצת יין, שרים ורוקדים, ועמלק נמחה. אך עמלק לא נמחית בשמחה ורקידה חיצונית נוע"ד צחות לפורים יש להביא ראיה לדבר, שהרי המן הוא מבני בניו של עמלק, ואם היה נמחה בשירה וזמרה, היה אפשר לתרץ כן הערת המפרשים אמאי לא מצינו שהיו כלי זמר בסעודת אחשוורוש, כיון שאינו לרצון איש ואיש, כי המן היה מתנגד, שמחה ורקידה צריך להגיע מפנימיות הלב, וכדברי הכוזרי (מאמר ב אות ג) 'ואם תעלה עליונותך במצוות אל מדרגת הזמר והריקוד, יהיו לך גם אלה עבודת האלקים ואף על ידם תדבק בענין האלו-ה'.

עמלק אינו איזהו דבר חיצוני שנמצא אי שם, שאם היינו יודעים מיהו היה אפשר למחותו ולהרגו בתנועות חיצוניות, אלא החלק הרע הנמצא בתוך

והנה בפרק חזקת הבתים (מו:): שנינו דינים של נוגע בעדות, ואיתא שם 'עמל"ק סימן', ראשי תבות ע'רב מ'לוה ל'וקח ק'בלן, ארבעה דינים של נוגע בעדות, ובהגהות יעב"ץ להגר"י עמדין העיר שזה חידוש שנתנו סימן כזה במי שנאמר בו תמחה את זכר עמלק, ופירש לפי דרכו. וכבר פרשנו ע"ד העבודה דהסוגיא שם איירי מדיני נוגע בעדות, והרי אנחנו כולנו עדים על אחדותו ויחודו של הקב"ה וכדכתיב (ישעיה מג, יב) 'ואתם עדי נאם ה' ואני א-ל', ויש להיזהר ביותר שהעדות תהיה ברורה בלי נגיעה. והגורם לכל הנגיעות הוא עמלק, שנמצא בתוך האדם, וכמ"ש בשפת אמת (וזכור תרנ"ד) דכשם שכל תכלית בני" בעולם הזה הוא עדות על יחודו ית"ש, כך אותו רשע עמלק ימ"ש עומד להלחם ולבטל עדות זו, וזה כל מגמתו, להכניס נגיעות שמבטלים ופוסלים את העדות (ע"י באורך עברא דדשא ח"א עמ' רמו).

ויש לפרש שכל הארבעה דינים, מרמזים על דרכים בעבודת ה' איך אפשר ללחום כנגד עמלק. עי"ן זה ערב - כל ישראל ערבים זה בזה, כי עמלק נלחם בכלל ישראל ע"י הנחשלים, באלו שנכשלו ובטעותם חושבים שאינם חלק מהכלל, ועי"ז ביטל כח הכלל של בני ישראל, וכנו הנחש שמטיל ארסו בעקב וזה מתפשט בכל הגוף. וכח של בני יראל כנגד עמלק הוא גופא ע"י האחדות, וכמ"ש חז"ל (ב"ר פד, א) על הפסוק (ישעיה נז, יג) 'בזעקן יצילוך קבוציך' - 'כנוסו וכנוס בניו הצילו מיד עשו, ואיתא מהחידושי הרי"מ זי"ע שעל ידי קיבוץ ישראל שמתאספין

כאו"א, ובא בטענת 'עמנו הייתם' גם על המעשים טובים שאנו עושים, ובא ביחד עמו לתנועות החיצוניות של מחיית עמלק, ואת העמלק הזה שבלב אנו צריכים למחות בעבודה פנימית.

והמלחמה ביצר הרע היא מלחמה נצחית, כדכתיב 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור', וצריך לדעת שאי אפשר לנצחו ולבטלו לגמרי, כי רק לעתיד לבוא הקב"ה ישחוט ליצר הרע, והעבודה המוטלת עלינו הוא להחליש את עמלק, ובכל התגברות מחלישים את כח היצר, ואין לגשת למלחמת היצר מראש עם ידיעה שהרי בין כך ובין כך אי אפשר לנצחו, ומה ארויח מהתגברות אחד, זה דברי היצר, כי מוטל עלינו להילחם אתו ולהחליש אותו ע"י כל התגברות. וכן הוא במחיית עמלק, ששאלו את הגאון מטשעבין זצ"ל אם יש מצוה לחבול בעמלקי, דהיינו כשאין אפשרות להורגו אם עכ"פ צריך לעשות בו חבלה, כי מה לא קטלה כולא מה לי קטלה פלגא, והביא הרב מטשעבין זצ"ל ראי' מדברי רש"י (פסחים סח.) על מה דאמרינן שם בגמרא 'מאי מיחוי קרביו, רב הונא אמר שמנקבן בסכין', ופירש רש"י בלישנא אחרינא 'מיחוי לשון נְקִיבָה וחיבול, כמו תמחה את זכר עמלק (כי תצא כה, יט)' [ע"י משמר הלוי נרות שלמה סי' פב שמתמה על הראי' מרש"י, ויל"ד עפ"ז בדבריו]. ואם במחיית עמלק מצוה לחבול רק בגוונא שאין לו אפשרות להרגו, הרי במלחמת העמלק שבלב, מלחמת היצר, הוא הוא הדרך היחידה, ע"י כל התגברות להחליש את כחו.

לזלזל, ואין אף אחד שיכול לומר שהוא מקרר רק לעצמו, כי הדבר דומה לשופך מים קרים לתוך כוס של מים חמים, שבוודאי שזה משפיע על הכוס כולו, כן הוא ברוחניות, כל ירידה הכי קטנה ברוחניות, כל קאלטקייט של כאו"א באשר הוא משפיע על כל הציבור, כי כל ישראל ערבין לזה בזה, ונושאים באחריות של כל הכלל כולו.

ובן למעליותא, הערבות מוסיף ונותן כח לכל הכלל כולו, וכדברי השפת אמת (ראה תרמ"א) על הפסוק (ראה יג, י') 'ידך תהיה בו בראשונה וגו' ויד כל העם באחרונה' - 'כל ישראל ערבים זה בזה, אם כן מכל שכן שמה שגובר אחד והורג היצר הרע שבו, מזכה לכל ישראל שלא יהיה עוד כח להיצר הרע באותו דבר כמו מקודם, וזה עצמו צריך להוסיף כח לכל עובד ה', במה שיודע שע"י תגבורת שלו יחליש כח היצה"ר נגד כל ישראל כפי הכח של הנסיון'.

מ"ם זה 'מלוה' - הרי הקב"ה אומר לכל אחד ואחד מבני ישראל 'שטרי קודם', מלוה זה שעבוד, כולנו משועבדים להבורא ית"ש. איתא בגמרא (ברכות יז.) 'רבין העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות', ומשמע שם בגמרא ובמפרשים שזה תלוי הא בהא, כי בזמן שבית המקדש היה קיים, היה גילוי שכינה, ומכח הקדושה היה יותר בקל להתגבר על השאור שבעיסה - היצר הרע, העמלק שבלב, אבל היום כשנמצאים בשעבוד מלכיות, קשה ביותר לצאת לחירות מעול

ומתאחדין להיות אחד, שורה ברכה ביניהם, ויכולין להתגבר על עשו וצאצאיו. וכן היה בנס של פורים, שהמן רצה לבטל האחדות של בני ישראל, ואמר שבני ישראל 'מפוזר ומפורד', ומכנגד זה היה העצה של 'לך כנוס את כל היהודים', הכח של אחדות.

עוד בחינה בערבות הוא, שזה מחייב כל יחיד ויחיד ובכל פרט מהתנהגותו שצריך לידע שהוא נושא באחריות של כל הציבור כולו, כל אחד משפיע על כל הכלל כולו. כשבאים לקהילה חדשה אסור לעזוב או לזלזל בשום תקנה גדר או סייג ח"ו, ובשום הנהגה קדושה, כי לא באנו לכאן כדי לרדת לקדושה קלה, שהרי חז"ל גזרו ואסרו על גר שנתגייר, שאסור בכל האסורות לו בהיותו נכרי, הגם שהוא כקטן שנולד עכשיו, משום שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה (עי' יבמות כב.), והרי איך יתכן כלל לסבור שגר שנתגייר בא לקדושה קלה, מלבד גודל קדושת נפש ישראל, הרי מתחייב בשש מאות ושש מצוות נוספות, ואלפי דינים דרבנן שלא היו עליו, אלא שאם נתיר לו אפילו דבר אחד שהיה אסור לו בהיותו גוי, ירגיש שירד לקדושה קלה, וכן הוא אצל כל אדם, אם יבטל או יזלזל אפילו בדבר אחד, הרי הוא יאמר וירגיש בעצמו שירד לקדושה קלה, ומזה עלול חלילה לירד מטה מטה, אדרבה, באנו לכאן כדי לשמור על היסודות, על התקנות האמתיים והנכונים. וכשנמצאים בתוך ציבור, מלבד מה שאם מזלזלים בגלוי, הרי זה משפיע על כל הרואים, אלא אף בסתר אסור

חי זצ"ל מפרש (אדרת אליהו בפרשתו, בניהו שם, ועוד) מאמרם ז"ל (ברכות כח:) 'שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם', דכמו שהאדם ירא ומפחד על הבשר ודם שלו לשמרו היטב מדברים המזיקים להם, וגם הוא ירא עליהם ומזדרז לקרב להם התועלת, כן על האדם להיות ירא על דברים הנוגעים אל השמים - הנשמה, מצוות ומעשים טובים, שתהיו יראים וחרדים על עסקי שמים כמו שאתם יראים וחרדים על עסקי בשר ודם שלכם. האסט אזוי מורא און חושש אויף דיין גוף - דיין פלייש, אזוי זאלסט דו אויך מורא האבען פון אייבערשטען.

למ"ד זה לוקח - המקח האמיתי זה התורה הק' - 'כי לקח טוב נתתי לכם', כדאיתא בגמרא (ברכות ה.) 'בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח, אבל הקב"ה אינו כן, נתן להם תורה לישראל ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו', ובמתנה המוכר אינו עצב, כי גם הנותן מתנה שמח ולא רק המקבל, כי האייבערשטער כביכול עשה אתנו געשעפטען, וקנינו ממנו את התורה הק', ועם התורה אפשר להילחם בעמלק. האבני נזר זי"ע - שהיום חל היארצייט שלו - כותב (אורח סי' תקיז סקט"ז) מביא מהר"ש משאנץ על התורת כהנים (בחקתי פרשה א פיסקא ג) 'זכור - שתהיה שונה בפיך', שהכוונה ללמוד מס' מגילה יעו"ש [וכן הוא ברבב"ד שם], דהיינו שלזכור מעשה המן הוא מצות עשה דזכור, ויותר מזה אף ללמוד

היצר ומהשיקוע בגשמיות - שכל אחד מרגיש שהוא משועבד אליהם, אבל מול כל השעבודים, יש שעבוד שהוא קודם לכל, שטרי קודם.

כל יהודי צריך לחיות עם תחושה פנימית, א אינערליכע געפיהל, שהוא משועבד לה', ושעבוד זה מבטל כל שעבוד אחר, יראה שבאה מתוך תחושה וידיעה פנימית, מבטל כל יראה זרה, לפעמים נדמה לאדם שיראה הוא כעין כלים של פסח שמורידים אותם מהבוידעם רק בעת הצורך, זו יראה חיצונית וכוזבת, כי יראה אמיתית היא תחושה פנימית ודבר תמידי. יכולים לקיים כל המצוות, ואף להזיע באפיית מצות, אבל להיות בלי יראת שמים, וכמו שאמר הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע על הפסוק (כי תצא כה, יח) 'ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים', שיש אדם שמייגע את עצמו בעבודת ה' עד שנעשה עיף, ומ"מ אין בו יראת שמים, כי הכל היה בחיצוניות בלבד. רבים הם היראים לבריאותם, וחוששים עד כמה עליהם להגביל את אורחות חייהם, האם ללכת לטבול במקוה, ללכת במקומות ציבוריים, אבל אין לשכוח את העיקר המבוקש מאתנו, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות נט.) 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב', בדורנו השפל והירוד העקמומיות כל כך עמוקה ואינה נפשטת בניקל, ולא נפשטה עקמומיתו שבלב אדם בשמעו רעם, ולכן הרעם מתלבש בפחד אחר, וכולם לאותה מטרה, לזכור שכל מה ש'האלקים עשה' הוא כדי 'שייראו מלפניו', להוסיף ביראת שמים אמיתית ופנימית, לפשט העקמומיות שבלב. בעל הבן איש

התורה 'אם' הוי אסמכתא, ויש טעמים מיוחדים איך מועיל בערבות], אבל מקבלן יכולים לתבוע ממנו בוודאות, לא רק על הצד של 'אם' [לפי הדינים וההלכות של קבלן]. והנה אכן איתא בספח"ק (ע"י אמרי אמת תצוה תרצ"ו) שעמלק סופי תבות 'שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד, טז), דהיינו שאף אם היצר הרע - עמלק הכשיל את האדם והביא אותו לידי נפילה, מ"מ בידו לשוב ולקום, כי גם אם יש נפילות - שבע יפול צדיק וקם, אבל זה רק נרמז ב'סופי תבות', כי לא כך הדרך של הצדיק מראש, כי כשניגשים להתחיל לעבוד את ה', כשמתחילים את המלחמה עם עמלק, אי אפשר להתחיל עם מחשבה של אני אנסה ואולי אצליח, אפשר וועל איך האבען א גוטע שעה, זמן טוב, ואוכל לעמוד במלחמת היצר, אין זו הדרך שבו ניגשים למלחמת עמלק, קבלה צריך האדם לקבל על עצמו בתוקף, אכן לא צריך לקבל לגמור את כל הש"ס, או לא לדבר אף מילה בטילה, וכדומה משאר הדברים הקיצוניים, כי קבלה כזאת בדבר שלא לפי כוחו נועדה לכשלוץ, כי לא יעמוד בה, אלא צריכים לקבל קבלה בתבונה - לשער היטב כמה וכמה הוא יכול ומסוגל, ובשקט ובצניעות - בלי לפרסם זאת לאחרים, אלא בינו לבין קונו. אבל קבלה זה קבלה, כך היה תמיד אצל חסידים, שאם הם קבלו על עצמם דבר מה, הם עמדו על זה במסירות נפש. וסימן לדבר איך האדם יכול לדעת אם קיבל על עצמו קבלה טובה, אם מיד יבוא היצר הרע ויפתה בנסיון קשה וחזק, עד כדי שיצטייר אצלו שהוא אנוס בדבר ואינו יכול לעמוד בה, אבל קבלה צריך להחזיק בצפוניים, לא לזוז ממנו. זה יסוד

המסכת, ע"ש. וכדאיתא בספח"ק שדוקא התורה שנקראת ראשית מבטלת כחו של עמלק שנקרא 'ראשית גויים', זה הכוח שהקב"ה נתן לנו בקנין שעמו נלחמים אתו, כי למחות את עמלק ולהתגבר עליו אי אפשר רק ע"י לימוד התורה. וכמובן שצריך גם את הקב חומטין - את היראת שמים, ההרגשה הפנימית של בן אדם, אבל קודם כל צריכים את לימוד התורה, כי אם אדם יעלה לעליה רק את הקב חומטין לא יהיה לו כלום, כי צריך את החיטים - והקב חומטין שומר על התבואה (ע"י תוס' שבת לא. ד"ה עירבת), וכלשון הגמרא (סוף ברכות, ה"ה היומי של היום) 'הכל צריכין למרי חטיא', כל אדם צריך להיות מלא עם תורה לפי ערכו ולפי יכולתו, כי מכל אחד נדרש ללמוד, זה העצה היחידה שביד האדם לעשות כנגד עמלק - היצר הרע. איתא בגמרא (פסחים מח:): 'תפח תלטוש בצונן', שאם רואים שהבצק רוצה לתפוח ולהחמיץ, יש ללוש הידים במים קרים, ומרומז כאן הדרך להתגבר על השאור שבעיסה, היצר הרע שרוצה להחמיץ את הנשמה, שאין עצה אחרת אלא על ידי תורה הנמשלה למים, כי רק על ידי עסק התורה אין הנשמה - העיסה באה לידי חימוץ. הדברים אמורים לכל, ולא רק לבחורים שבוודאי כל עולמם אינו אלא בארבע אמות של הלכה, כי כל יהודי, עליו לדעת שבכל מצב שהוא צריך לקבוע עתים לתורה, כי רק עם הכח של 'לוקח' בידינו להילחם עם עמלק.

קו"ף זה קבלן - ההבדל בין קבלן לערב הוא, שערב זה ספק, שרק אם הלוה לא ישלם אז על הערב מוטל לשלם ונבכל

אבל 'קושטא קאי', האמת היא אמת אמיתית והיא לא בדרך מקרה או ספק, היא קבלה אמיתית. בפורים נהגו להתחפש, וצריך לראות לא להסתוויר מהחיצוניות של פורים, שיכול להיות שקר, אלא להתחבר עם הפנימיות של פורים, ועם האמת להתגבר על השקר של עמלק. ואצ"ל שבוודאי אפשר גם לשיר ולרקוד, ואין המכוון לזלזל בזה, אבל רקידה הבאה מהתעוררות מבפנים המעוררת רקידה החיצונית. צריכים לקבל קבלות טובות, כדי לקבוע את ההתעוררות שבלב לבר קיימא. לעבוד את ה' בלב פנימה, אין תחליף לזה, כי באנו לעולם הזה לעבוד, עם רצון טוב הבאה מעבודה בפנימיות הלב, בכבוד ראש ובשמחה.

בשעת רעוא דרעוין יכולים לעורר הרצון הפנימי שיש בלב כל יהודי, שכל אחד באמת רוצה להיות טוב, וכדברי הרמב"ם על כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכל אחד יכול להתעורר ולומר מפנימיות ונהמת לבו רבש"ע איך וויל באמת, איך וויל זיין נאנט צו דיר. ה' יעזור מ'זאל האבען די רעכטיגע רצון.

ביודישקייט, להיות קבלן, קיבלתי - אז אקיים. בפועל יכול להיות שיהיה 'שבע יפול צדיק וקם', כי אדם הרי הוא רק אדם, ואת עמלק לא הורגים, רק מחלישים, וצריך לקום מחדש, ולהחליש אותו שוב, אבל כל זה רק בסופי תיבות, שאם 'שבע יפול צדיק' אזי 'וקם', אבל הצדיק מתחיל עם קבלה כפי ערכו וכפי כוחו, והוא לא מרפה, והוא לא מוותר, מיט א פעסטקייט אהן קיין ספקות.

איתא בספה"ק שעמלק בגימטריא ספק, וכדכתיב (כי תצא כה, יח) 'אשר קרן' ופירש רש"י 'לשון מקרה', דהיינו לא בקביעות, אלא פעם ככה ופעם ככה, התעוררות כזו אינה התעוררות אמיתית כי אין לה קיום, והכח כנגדו הוא 'קבלן', לא בדרך של 'אם' אלא בקביעות. וכמ"ש חז"ל (שבת קד.) 'קושטא קאי, שיקרא לא קאי', ומבואר בספה"ק כי 'קאי' היינו שיש לו קיום בקביעות, שיקרא לא קאי, דהיינו שאין לה קביעות, אלא משתנה לפי המצב, בחיצוניות זה יכול להיראות כהתעוררות אמיתית, אבל הרי הוא משתנה כל פעם, הוא זמני, והרי זה שקר.

